

DOI 10.47315/archives2023.336.110

УДК 81'373.21(477.83)«1944/1946»

**Богдан Смерека**

кандидат історичних наук,

науковий співробітник,

Львівське відділення

Інституту української археографії та джерелознавства

імені М. С. Грушевського НАН України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1287-5440>

## МАСОВІ ПЕРЕЙМЕНУВАННЯ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В СЕРЕДИНІ 40-х років XX століття

**Анотація.** **Мета роботи** – дослідження (на прикладі Львівської області) масштабної кампанії перейменувань населених пунктів Української РСР у 1944–1946 рр., внаслідок якої змінилися назви майже 3-х тисяч міст, селищ, сіл і хуторів. **Наукова новизна** статті полягає у впровадженні до наукового обігу документів із пропозиціями (у т. ч. відкинутими) щодо перейменування населених пунктів. Ці документи зберігаються у фонді Львівської облдержадміністрації (Ф. Р-221) Державного архіву Львівської області. **Методологія.** З огляду на міждисциплінарний характер дослідження, у статті використані методи як історичних (історико-критичний, порівняльно-історичний, історико-типологічний), так і лінгвістичних студій (текстологічний, описовий, порівняльно-зіставний методи, етимологічний аналіз). **Перспектива подальших досліджень** полягає у виявленні та вивченні документів обласних виконавчих комітетів Радянської України з проектами рішень (у т. ч. відхиленими) про перейменування населених пунктів. Реномінації мали важливе ідеологічне значення, тому республіканське керівництво часто до них вдавалося. **Висновки.** З'ясовано, що в результаті кампанії перейменувань 1944–1946 рр. змінилися назви 374 поселень Львівської області (320 – офіційно, ще 54 – фактично). Йшлося, головним чином, про ойконіми, які вказували на присутність у регіоні поляків і німців (зокрема, мотивовані відповідними антропонімами). Були перейменовані поселення з немилозвучними назвами, змін зазнали також складені ойконіми. Переліки населених пунктів для перейменування формувалися на підставі пропозицій, які надсилали до Львівського облвиконкому голови районних виконавчих комітетів. Серед відкинутих присутні варіанти ідеологічного характеру. Головна мета кампанії полягала в «українізації» ойконімії, мотивованої словами іншомовного походження. Нові найменування часто були поширеними (на зразок Вербівки чи Іванівки) або такими, що порушували усталені норми словотвору української мови (Високо-Федорівка, Зеленівка). Крім цього, вони могли дублюватися навіть у межах одного району.

**Ключові слова:** Львівська область; Українська Радянська Соціалістична Республіка; ойконіми; перейменування.

Перейменування населених пунктів – одне зі знакових явищ в історії України новітнього часу. Особливо активно міста і села нашої держави перейменовувалися в радянський період. Ці реномінації мали виразно ідеологічний характер. Із набуттям Україною незалежності розпочався поступовий процес демонтажу комуністичного спадку в ойконімії, одним із методів якого стало повернення до давніх назв поселень (ретрономінація). Рішучим кроком уперед у справі ліквідації подібних найменувань стало ухвалення у квітні 2015 р. Закону «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки»<sup>1</sup>. У ньому ідеологічно забарвлені назви, присвоєні поселенням у радянський період, проголошувалися «символікою комуністичного тоталітарного режиму» і підлягали заміні.

На відміну від східних і південних областей України, де в рамках декомунізації у 2016 р. масово перейменовувалися міста і села, на заході держави в цей час змінилися назви лічених поселень. Так, на Львівщині давні найменування повернули 2-м селам: Андріївці в Буському районі (ненадовго стала Мармузовичами) та Максимівці на Старосамбірщині (змінити назву на Лібухову)<sup>2</sup>. Попередні найменування вшановували пам'ять убитих повстанцями директора місцевої МТС І. Андреева та голови сільради М. Максимова відповідно<sup>3</sup>.

Ці назви, як і тисячі інших, були присвоєні в рамках широкої кампанії перейменувань 1944–1946 рр.<sup>4</sup>, що охопила всю Українську РСР

<sup>1</sup> Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки : Закон України від 9 квіт. 2015 р. № 317-VIII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text> (дата звернення: 07.08.2023).

<sup>2</sup> Село Мармузовичі знову стало Андріївкою в 2021 р. *Див.*: Про перейменування окремих населених пунктів та районів : Постанова Верховної Ради України від 19 трав. 2016 р. № 1377-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1377-19#Text> (дата звернення: 07.08.2023); Про перейменування села Мармузовичі Золочівського району Львівської області : Постанова Верховної Ради України від 6 жовт. 2021 р. № 1798-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-20#Text> (дата звернення: 07.08.2023).

<sup>3</sup> Історія міст і сіл Української РСР: В 26 т. Київ, 1968. Т. 14 : Львівська область / редкол.: В. Маланчук (гол.) та ін. С. 203, 786.

<sup>4</sup> На першому етапі кампанії (серпень 1944 р.) були змінені назви деяких обласних та низки районних центрів УРСР. З 1 лютого 1945 р. до 7 вересня 1946 р. тривало перейменування сіл і хуторів у кожній з областей республіки (у т. ч. у Закарпатській області, утвореній 22 січня 1946 р.). *Див.*: Об уточненні найменованих городів: Тарнополь, Черновицы, Каменец-Подольск, Владимир-Волыньск, Чертков Украинской ССР : Указ от 9 августа 1944 г. // Сборник законов СССР и указов Президиума Верховного Совета СССР (1938 – июль

і корінним чином змінила її топонімічний ландшафт<sup>5</sup>. Явище масової (хоч і не тотальної) реномінації поселень у масштабах всієї республіки не мало аналогів у Радянському Союзі<sup>6</sup>.

1956 г.). Москва, 1956. С. 54; Про перейменування, уточнення та внесення змін в найменування деяких міст, районних центрів і районів Української РСР : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 15 серп. 1944 р. // ВВР УРСР. 1945. № 7–8. С. 9–12; Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування існуючих назв сільрад і населених пунктів Одеської області : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 1 лют. 1945 р. // Там само. 1947. № 1–2. С. 3–14; Про утворення Закарпатської області в складі Української РСР : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 22 січ. 1946 р. // Там само. № 5–6. С. 3; Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування існуючих назв сільських рад і населених пунктів Чернівецької області : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 7 вер. 1946 р. // Там само. № 11. С. 11–17.

<sup>5</sup> Згідно з покажчиком старих і нових найменувань у виданні «Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ на 1 вересня 1946 року» свою назву змінили 1 тис. 540 сіл, 1 тис. 258 сільських рад, 1 тис. 55 хуторів, 50 районів, 29 колоній, 26 селищ, 17 міст, 17 селищ міського типу, 16 залізничних станцій, 9 селищних рад, 2 райони міста Києва, 2 висілки, 1 селище залізничної станції, 1 міська рада. Статус ще 1 перейменованого населеного пункту окреслено як «поселок», статус 172 не окреслено взагалі. У покажчику вміщені також 125 поселень, що набули нову назву в результаті об'єднання – йдеться про 58 сіл, 49 хуторів, 11 селищ, 3 поселення з невідомим статусом, 3 смт і 1 селище залізничної станції. В результаті об'єднання виникло 39 сіл, 5 хуторів, 4 селища і 3 смт. Див.: Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ на 1 вересня 1946 року / відп. ред. М. Попівський. Київ, 1947. С. 959–1040.

<sup>6</sup> У той самий час у СРСР тривали 2 регіональні кампанії тотальної реномінації поселень – у Кримській (1944–1948 рр.) і Кенігсберзькій/Калінінградській (1946–1950 рр.) областях РРФСР. Див.: Андрощук О. Перейменування об'єктів адміністративно-територіального поділу Криму як репресивний та пропагандистський засіб державної політики (друга половина ХХ століття) // Крим в історичних реаліях України : Матеріали наукової конференції «Крим в історичних реаліях України: До 50-річчя входження Криму до складу УРСР». Київ, 2004. С. 317–334; Костяшов Ю. «Чистые пруды – грязные болота»: о кампании переименований 1946–1950 гг. // Секретная история Калининградской области. Очерки 1945–1956 гг. Калининград, 2009. С. 272–284; О переименовании районов и районных центров Крымской АССР : Указ Президиума Верховного Совета РСФСР от 14 дек. 1944 г. № 621/6; О переименовании сельских Советов и населенных пунктов Крымской области : Указ Президиума Верховного Совета РСФСР от 21 авг. 1945 г. № 619/3; О переименовании населенных пунктов Крымской области : Указ Президиума Верховного Совета РСФСР от 18 мая 1948 года № 745/3 // Административно-территориальные преобразования в Крыму. 1783–1998 гг. Справочник / редкол.: Л. Гурбова (гл. ред.) и др.; сост. Л. Кравцова и др. Симферополь, 1999. С. 396, 399–412, 413–435.

Незважаючи на те, що кампанія перейменувань була проведена понад 3 чверті століття тому, вона лише останнім часом привертає увагу фахівців<sup>7</sup>. У цілому, названа тема залишається малодослідженою. Це особливо помітно в порівнянні з реномінаційною кампанією 2015–2016 рр., що проводилася після ухвалення закону про декомунізацію<sup>8</sup>. Буквально по її гарячих слідах було підготовлено ряд розвідок, присвячених перейменуванням в окремих регіонах України<sup>9</sup>. Зауважимо, що масові реномінації середини 10-х років ХХІ ст. до певної міри ліквідували наслідки кампанії середини 40-х років ХХ ст. У Львівській області декомунізація місцевої ойконімії розпочалася ще в часи перебудови – на хвилі національно-патріотичного руху і триває досі<sup>10</sup>.

<sup>7</sup> Бучко Д., Бучко Г. Післявоєнне впорядкування назв населених пунктів і його вплив на ойконімію систему України // *Історична та сучасна українська ономастика: Вибрані праці* : Чернівці, 2013. С. 225–233 (стаття була вперше опублікована в 1998 р.); *Висоцька М.* Ойконіми на -івк-а як результат перейменування поселень // *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.* 2021. Вип. 1 (45): На пошану Кирила Йосиповича Галаса (до 100-річчя з дня народження). С. 135–141; *Шульган О.* Ойконімія України ХХ століття (еко- та соціолінгвістичні аспекти) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Шульган Ольга Володимирівна; Тернопільський нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2017. 302 с.

<sup>8</sup> У рамках цієї кампанії в Україні було перейменовано 969 населених пунктів і 43 райони. *Див.*: Там само. С. 163, 285–302 (Додаток Ж).

<sup>9</sup> *Гирич Я.* Перейменування міст України у зв'язку з процесом декомунізації (2015–2016 рр.) // *Соціум. Документ. Комунікація. Серія: Історичні науки.* 2017. Вип. 3. С. 95–101; *Гоманюк М.* Декомунізаційні моделі перейменування населених пунктів Півдня України (на прикладі Херсонської області) // *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Географічні науки.* 2017. Вип. 6. С. 30–37; *Касім Г.* Перейменування в топонімії Одещини як наслідок декомунізації : результати й проблеми // *Слов'янський збірник.* 2019. Вип. 23. С. 7–17; *Кравченко Л.* Перейменування сучасних українських ойконімів // *Українське мовознавство.* 2018. Вип. 1. С. 135–151.

<sup>10</sup> Рішення виконавчого комітету Львівської обласної Ради народних депутатів від 19 вер. 1989 р. // ВВР УРСР (Відомості Верховної Ради Української Радянської Соціалістичної Республіки). 1989. № 43. С. 617–619; Про відновлення деяким селам Львівської області колишніх найменувань : Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 11 жовт. 1989 р. № 8233-XI // Там само. С. 600; Про уточнення найменування селища міського типу Медениця Львівської області : Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 23 жовт. 1989 р. № 8295-XI // Там само. № 45. С. 620; Рішення виконавчого комітету Львівської обласної Ради народних депутатів від 18 груд. 1990 р. // ВВР України. 1992. № 9. С. 251–253; Про відновлення деяким населеним пунктам Львівської області колишніх найменувань : Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 18 бер. 1991 р. № 847-XII // ВВР УРСР. 1991. № 15. С. 184; Про відновлення селу Ясенівка Золочівського району Львівської області колишнього найменування Якторів : Указ Президії Верховної Ради України від 21 вер. 1991 р. № 1593-XII // ВВР України. 1991. № 49. С. 699; Про перейменування міста Нестеров та Нестеровського району Львівської

*Продовж. див. на наст. стор. —>*

Запропонована стаття присвячена дослідженню реномінаційної кампанії 1944–1946 рр. на Львівщині

області : Постанова Президії Верховної Ради України від 21 вер. 1991 р. № 1597-XII // Там само. С. 700; Про перейменування міста Нестеров та Нестеровського району Львівської області : Постанова Верховної Ради України від 11 жовт. 1991 р. № 1652-XII // Там само. № 51. С. 723; Про уточнення назв деяких населених пунктів Львівської області : Постанова Верховної Ради України від 24 бер. 1992 р. № 2219-XII // Там само. 1992. № 26. С. 374; Про відновлення селам Хмільове Бродівського та Рубанівка Городоцького районів Львівської області колишніх найменувань : Постанова Президії Верховної Ради України від 15 груд. 1992 р. № 2856-XII // Там само. 1993. № 6. С. 46; Рішення Львівської обласної Ради народних депутатів від 21 груд. 1992 р. // Там само. № 16. С. 431; Про відновлення колишніх найменувань окремим населеним пунктам Львівської області : Постанова Президії Верховної Ради України від 11 черв. 1993 р. № 3280-XII // Там само. № 29. С. 319; Про відновлення окремим населеним пунктам Жовківського та Сокальського районів Львівської області колишніх найменувань : Постанова Верховної Ради України від 19 жовт. 1995 р. № 394/95-ВР // Там само. 1995. № 38. С. 293; Про відновлення селу Озерне Самбірського району Львівської області колишнього найменування : Постанова Верховної Ради України від 21 груд. 2000 р. № 2195-III // Там само. 2001. № 11. С. 58; Про відновлення селу Міжгір'я Перемишлянського району Львівської області колишнього найменування : Постанова Верховної Ради України від 15 трав. 2003 р. № 817-IV // Там само. 2003. № 36. С. 290; Рішення Львівської обласної Ради від 3 черв. 2008 р. // Там само. 2008. № 29. С. 750; Про відновлення селу Івана Франка Дрогобицького району Львівської області колишнього найменування : Постанова Верховної Ради України від 25 черв. 2009 р. № 1597-VI // Там само. 2009. № 47–48. С. 725; Про перейменування села Біньова Турківського району Львівської області : Постанова Верховної Ради України від 6 вер. 2013 р. № 557-VII // Там само. 2014. № 20–21. С. 747; Про перейменування села Прибілля Жидачівського району Львівської області : Постанова Верховної Ради України від 13 трав. 2015 р. № 406-VIII // Там само. 2015. № 25. С. 209; Про перейменування села Сірники Перемишлянського району Львівської області : Постанова Верховної Ради України від 13 бер. 2018 р. № 2330-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2330-19#Text> (дата звернення: 07.08.2023); Про перейменування села Бірки Сокальського району Львівської області : Постанова Верховної Ради України від 30 жовт. 2019 р. № 254-IX // ВВР України. 2019. № 47. С. 320; Про перейменування села Мазарня-Каранська Кам'янка-Бузького району Львівської області : Постанова Верховної Ради України від 30 жовт. 2019 р. № 255-IX // Там само. С. 321; Про перейменування села Коросне Львівського району Львівської області : Постанова Верховної Ради України від 3 бер. 2021 р. № 1312-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1312-20#Text> (дата звернення: 07.08.2023); Про перейменування села Борців Львівського району Львівської області : Постанова Верховної Ради України від 3 бер. 2021 р. № 1314-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1314-20#Text> (дата звернення: 07.08.2023); Про перейменування селища міського типу Славське Стрийського району Львівської області : Постанова Верховної Ради України від 29 черв. 2023 р. № 3211-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3211-20#Text> (дата звернення: 07.08.2023).



ні<sup>11</sup>, її перебігу, масштабам і наслідкам. Із цією метою передбачено виконання таких завдань:

– аналіз нормативно-правових актів, згідно з якими населеним пунктам області присвоювалися нові найменування, а також довідкових матеріалів, які дозволяють уточнити число поселень зі зміненими назвами;

– відтворення механізму відбору ойконімів для заміни;

– встановлення кола осіб, які безпосередньо пропонували альтернативні назви;

– оцінка прийнятих і відхилених пропозицій.

Від приєднання західноукраїнських земель до СРСР восени 1939 р. і до початку німецько-радянської війни ойконімія Львівщини залишалася незмінною. До перейменувань населених пунктів області республіканське керівництво вдалося після витіснення німецьких військ із цієї території влітку 1944 р. Указом Президії Верховної Ради УРСР від 15 серпня 1944 р. були змінені назви 6-ти райцентрів Львівщини: м. Жолків → Жовква, м. Кам'янка-Струмилівська → Кам'янка-Бузька, с. Ляшки Довгі → Довгі Лашки<sup>12</sup>, м. Мости Великі → Великі Мости, с-ще Янів → Івана-Франка, с-ще Яричів Новий → Новий Яричів<sup>13</sup>.

Двома роками пізніше у Львівській області відбулося масове перейменування дрібних поселень – сіл і хуторів. Указом Президії

<sup>11</sup> Йдеться про Львівську область у кордонах станом на цей період – без теренів на захід від р. Західний Буг і на північ від р. Солокії, приєднаних в 1951 р., а також без південних районів, які до травня 1959 р. входили до складу Дрогобицької області. *Див.*: Про утворення Забузького району в складі Львівської області : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 10 лист. 1951 р. // ВВР УРСР. 1951. № 5. С. 6–7; Про ліквідацію Дрогобицької області : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 21 трав. 1959 р. // Там само. 1959. № 17. С. 582.

<sup>12</sup> Не пізніше 1 жовтня 1944 р. с. Довгі Лашки (разом з усім Довголашківським районом) відійшло до Польщі. *Див.*: Держархів Львівської обл. (Державний архів Львівської області). Ф. Р-221. «Львівська обласна державна адміністрація, м. Львів». Оп. 2. Спр. 1832 (Документи про адміністративно-територіальний поділ області і зміни в ньому в зв'язку з встановленням державного кордону між СРСР і ПНР з даними про кількість населення в змінених районах; про уточнені і змінені назви населених пунктів області; про перейменування Львівського району в Брюховицький і список завідуючих міськрайвно (розпорядження, листи, списки), 1944–1946 рр.). Арк. 118, 120.

<sup>13</sup> Про перейменування, уточнення та внесення змін в найменування деяких міст, районних центрів і районів Української РСР : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 15 серп. 1944 р. // ВВР УРСР. 1945. № 7–8. С. 10–11.

Верховної Ради УРСР від 18 липня 1946 р. нові назви присвоїли 314 населеним пунктам Львівщини<sup>14</sup>.

Проведений нами аналіз давніх найменувань цих 314 поселень<sup>15</sup> дає змогу з'ясувати, які саме ойконіми були обрані для заміни. Перш за все реномінації торкнулися населених пунктів, назви яких вказували на проживання в регіоні представників інших народів, зокрема

<sup>14</sup> За районами (станом на 1946 р.; тут і далі вживатимемо їхні скорочені назви): **Ббр** (Бобркський район) – 18 поселень, **Брд** (Бродівський район) – 10, **Бск** (Буський район) – 8, **Вмс** (Великомостівський район) – 15, **Внн** (Вінниківський район) – 11, **Глн** (Глинянський район) – 4, **Грд** (Городоцький район) – 21, **Жвк** (Жовківський район) – 4, **Злч** (Золочівський район) – 10, **ІвФ** (Івано-Франківський район) – 9, **Клк** (Куликівський район) – 12, **КмБ** (Кам'янсько-Бузький район) – 13, **Крк** (Краковецький район) – 7, **Крс** (Краснянський район) – 3, **Лвв** (Львівський район, з 1 листопада 1946 р. – Брюховицький) – 19, **Лпт** (Лопатинський район) – 6, **Мгр** (Магерівський район) – 14, **Нвм** (Новомилятинський район) – 9, **Нмр** (Немирівський район) – 4, **Нвя** (Новояричівський район) – 9, **Олс** (Олеський район) – 7, **Пдк** (Підкамінський район) – 1, **Пмр** (Поморянський район) – 13, **Пнк** (Пониковицький район, з 1 листопада 1946 р. – Заболотцівський) – 15, **Прм** (Перемишлянський район) – 11, **РвР** (Рава-Руський район) – 18, **Рдх** (Радехівський район) – 11, **Скн** (Сокольніцький район, з 1 листопада 1946 р. – Пустомитівський) – 6, **Скс** (Сокальський район) – 5, **Щрц** (Щирецький район) – 8, **Явр** (Яворівський район) – 13. *Див.*: Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування існуючих назв сільських рад і населених пунктів Львівської області : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 18 лип. 1946 р. // ВВР УРСР. 1947. № 9–10. С. 8–21. Про перенесення районного центру Львівського району та перейменування Пониковицького і Сокольніцького районів Львівської області : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 1 лист. 1946 р. // Там само. № 11. С. 19–20.

<sup>15</sup> За кількістю перейменованих в середині 1940-х рр. дрібних населених пунктів Львівська область зайняла перше місце в УРСР. За нею – Одещина з 240 поселеннями (частина з них отримала нові назви в результаті об'єднання між собою; таким чином, їх стало 205). На 3-му місці – Волинська область, де було перейменовано 215 сіл і хуторів. *Див.*: Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування існуючих назв сільрад і населених пунктів Одеської області : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 1 лют. 1945 р. // ВВР УРСР. № 1–2. С. 3–14; Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування існуючих назв населених пунктів і районів Одеської області : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 15 груд. 1945 р. // Там само. № 3–4. С. 38; Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування назв сільських Рад і населених пунктів Волинської області : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 7 черв. 1946 р. // Там само. № 7–8. С. 40–50; Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування існуючих назв сільських Рад та населених пунктів Дніпропетровської, Одеської, Ровенської, Сумської, Тернопільської і Херсонської областей : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 7 вер. 1946 р. // Там само. № 11. С. 8–9.

похідні від німецьких імен<sup>16</sup> і прізвищ<sup>17</sup>. Також замінили відапелятивні найменування німецьких колоній (в основному – методом калькування<sup>18</sup>; лише в ряді випадків нова назва не була пов'язана з попередньою)<sup>19</sup>.

<sup>16</sup> Село Альфредівка (Глн) → Косичі, х. Генріхівка (Добрянська с. р. Грд) → Підмогилка, х. Германів (Германівська с. р. Нвя) → Лужки, х. Германівка (Великоколоднська с. р. Клк) → Книшівка, х. Германівка Велика (Ріпнівська с. р. Нвм) → Новий Ріпнів, с. Германівка (Нвя) → Тарасівка, х. Ернсдорф (Ланівська с. р. Ббр) → Благодатівка, х. Теодорсгоф (Воле-Жовтанецька с. р. Клк) → Високо-Федорівка, х. Фелікса (Якимівська с. р. Нвм) → Лани, х. Феліксівка (Старовитківська с. р. Рдх) → Лужки, х. Фердинандівка (Ставчанська с. р. Скн) → Підгайці. *Див.*: Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування існуючих назв сільських рад і населених пунктів Львівської області : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 18 лип. 1946 р. // Там само. № 9–10. С. 8, 10, 11, 14, 16, 19, 20.

<sup>17</sup> Хутір Вейсманівка (Завидовичівська с. р. Грд) → Залужани, х. Збользе (Малехівська с. р. Лвв) → Слобідка, х. Кляйнове (Керницька с. р. Грд) → Бондарівка, х. Мілерівка (Бачівська с. р. Пмр) → Петрівка, х. Фульмеси (Нагачівська с. р. Крк) → Підлиповець, х. Шмітівка (Керницька с. р. Грд) → Ковалі. *Див.*: Там само. С. 11, 13, 15, 17.

<sup>18</sup> Хутір Айзенген (Дев'ятирська с. р. РвР) → Залізний, х. Айнзідель (Сердицька с. р. Щрц) → Одинокий, х. Вальддорф (Майданівська с. р. ІвФ) → Підлісний, х. Гартфельд (Речичанська с. р. ІвФ) → Твердопілля, х. Гутенберг (Тучапська с. р. Грд) → Доброгір'я, х. Дорнфельд (Тернопільська с. р. Щрц) → Тернопілля, х. Еренфельд (Блищиводська с. р. Клк) → Честопілля, х. Лінденау (Липовецька с. р. Крк) → Липнянка, х. Лінденфельд (Луб'янська с. р. Щрц) → Липівка, х. Мозберг (Підлубівська с. р. Явр) → Моховий, х. Нейгоф (Завидовичівська с. р. Грд) → Новоселівка, х. Райхенбах (Красівська с. р. Щрц) → Благоводівка, х. Унтерберг (Вінниківська м. р. Внн) → Підгірний, х. Унтервальден (Альфредівська с. р. Глн) → Підлісний, х. Фалькенштейн (Сороківська с. р. Щрц) → Соколівка, х. Шенталь (Карачинівська с. р. ІвФ) → Краснодолинський. *Див.*: Там само. С. 10, 11, 12, 13, 19, 20, 21.

<sup>19</sup> Хутір Бургталь (в указі помилково Бургтгаль; *Burghthal* – *нім.* замкова долина; Галичанівська с. р. Грд) → Родниківка, х. Кальтвассер (*Kaltwasser* – *нім.* холодна вода; Холодноводківська с. р. Лвв) → Піщанка, х. Рефельд (*Rehfeld* – *нім.* поле сарн; Сірниківська с. р. Ббр) → Малі Сірники, х. Розенберг (*Rosenberg* – *нім.* гора троянд; Щирецька с-щина р. Щрц) → Заріччя, х. Ротенган (*Rotenhahn* – *нім.* червоний півень; Порічанська с. р. ІвФ) → Заярний. Назва с. Брухналь (Явр; перейменоване на Терновицю) також була потрактована місцевими жителями як німецька («походить від німецької назви»). Мовознавець М. Худаш щодо її етимології висловив 2 припущення: 1) від найменування різновиду цвяхів, *Bruhcnagel*; 2) від апелятиву *брухаль*, *брухань* – пузатий, череватий. *Див.*: Там само. С. 8, 11, 12, 14, 20; Держархів Львівської обл. Ф. Р-221. Оп. 2. Спр. 1832. Арк. 71; *Худаш М.* Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (утворення від відапелятивних антропонімів). Львів, 2004. С. 46.



Переіменовувалися села й хутори, назви яких вказували на присутність польського населення. Як і в попередньому випадку, чимало цих найменувань походили від імен<sup>20</sup> і прізвищ<sup>21</sup>.

Подібне відбулося ще з рядом ойконімів, мотивованих антропонімами, іншомовне походження яких дискусійне. Втім, вони могли сприйматися такими серед місцевих жителів через своє незвичне звучання: х. Баджеги (Лісівська с. р. Явр) → Родниківка, х. Батиїв<sup>22</sup> (Кустинська с. р. Лпт) → Грушки (на думку місцевих: «від прізвища кулака Батієва посилившого за часів Австро Угорщини<sup>23</sup>» (тут і далі при цитуванні архівних документів зберігаємо авторську орфографію

<sup>20</sup> Хутір Амрози (Монастироцька с. р. Злч) → Амвросіївський, х. Барбари (Погориськівська с. р. Мгр) → Варварівка, х. Барбаричі (Погориськівська с. р. Мгр) → Ново-Варварівський, х. Бенів (*Benio > Benedykt*; Злч) → Золочівка, х. Берки (*Berko > Bernard*; Батятичівська с. р. КмБ) → Новосілка, х. Бернацька (Підлісненська с. р. Клк) → Діброва, с. Бірки Янівські (Лвв) → Іванобірківка, с. Вічень (*Wicyń > Wincenty*; Пмр) → Смереківка, х. Генріківка (Керницька с. р. Грд) → Баси, х. Генріківка (Воле-Жовтанецька с. р. Клк) → Копань, х. Казимирівка (Підлипецька с. р. Злч) → Кам'янисте, х. Казьмірі (Гає-Смоленська с. р. Пнк) → Хмільове, х. Людвина (Рогізнянська с. р. Явр) → Щадівка, х. Підвічень (Дунаївська с. р. Пмр) → Підсмереки, х. Підмацьова (Підмонастирська с. р. Ббр) → Маївка, х. Шимица (Ляшківська с. р. Явр) → Ковалівка, х. Юзефін (Михайлівська с. р. РвР) → Йосипів, х. Юзефів (Половська с. р. Рдх) → Йосипівка, х. Юзефка (Боб'ятинська с. р. Скс) → Йосипівка, с. Юськовичі (Олс) → Йосипівка, х. Ягонія (*Jagunia > Jadwiga*; Лапаївська с. р. КмБ) → Ягідня, с. Якторів (*Jaktor > Hektor*; Глн) → Ясенівка, х. Якубове (Глібовицька с. р. Прм) → Яківці, х. Янівка (Волівська с. р. Ббр) → Іванівка, х. Янівці (Родатичівська с. р. Грд) → Іванівці, х. Янки (Волицька с. р. РвР) → Іванівка, х. Янчики (Іванківська с. р. Крк) → Іванівці, х. Янчин (Пмр) → Іванівка, х. Янчівка (Подусільнянська с. р. Пмр) → Іванівка, х. Ясева (Борщівська с. р. Прм) → Ваньківці, х. Ясьове-Шанове (Керницька с. р. Грд) → Іванівка. Див.: Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування існуючих назв сільських рад і населених пунктів Львівської області : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 18 лип. 1946 р. // ВВР УРСР. 1947. № 9–10. С. 8, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21.

<sup>21</sup> Село Баторівка (Лвв) → Кам'янка, х. Галерчин (Висоцька с. р. Пнк) → Шевченківський, х. Сапіги (Городжівська с. р. Мгр) → Вільний, с. Ферлівка (Крс) → Андріївка. Див.: Там само. С. 13, 14, 15, 18.

<sup>22</sup> Як стверджує мовознавець В. Яцій, в основі назви Батиїв-антропонім *Батий*, «персонаж билин; від імені монгольського хана». Див.: *Яцій В.* Топонімія Радехівського району Львівської області (матеріали до Історико-етимологічного словника ойконімів України) // Студії з ономастики та етимології / відп. ред.: О. Карпенко, В. Шульгач. Київ, 2013. С. 208.

<sup>23</sup> Держархів Львівської обл. Ф. Р-221. Оп. 2. Спр. 1832. Арк. 63.

і пунктуацію – Б. С.), х. Бербеки<sup>24</sup> (Ремезівцівська с. р. Пмр) → Межовий, х. Войтовичі (Бордуляківська с. р. Брд) → Борсучий, с. Желехів Великий<sup>25</sup> (Нвм) → Великосілка, х. Желехів Малий (Желехівська с. р. Нвм) → Малосілки, с. Зіболки<sup>26</sup> (Клк) → Підлісне («колись жив маляр «Зіболка»<sup>27</sup>»), х. Манделюки (Рекленецька с. р. Вмс) → Несторівка, х. Меці (Кореличівська с. р. Пмр) → Зеленівка, с. Остобіж<sup>28</sup> (РвР) → Островок, х. Підбатиїв (Ляшківська с. р. Лпт) → Гайок, х. Серемачок<sup>29</sup> (Стриганківська с. р. КмБ) → Новосілка, с. Холоїв<sup>30</sup> (Рдх) → Вузлове, х. Яцуни (Пиратинська с. р. Мгр) → Примощани<sup>31</sup>. Один ойконім самі ж місцеві жителі назвали похідним від українського прізвища, однак бажали замінити і його: Бармури<sup>32</sup> (Волицька с. р. РвР) → Боровий<sup>33</sup>.

Реномінацій зазнали населені пункти з назвами, мотивованими поняттями іншомовного (польського і німецького) походження на позначення різновидів поселень, господарських комплексів тощо. Перейме-

<sup>24</sup> Ойконім походить від особової назви *Бербека* (> *бербениця* – діжечка, барило). Див.: *Худаши М.* Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (утворення...). С. 25.

<sup>25</sup> Желех – слов'янське усічено-суфіксальне утворення від композита зразка *Желислав, Желибор, Желимир, Желимысл, Желистрый*. Див.: *Чучка П.* Слов'янські особові імена українців : історико-етимологічний словник. Ужгород, 2011. С. 185.

<sup>26</sup> Ойконім походить від особової назви *Здѣборко* (від праслов'янського *Sděborъ*). Див.: *Худаши М.* Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (утворення...). С. 126–127.

<sup>27</sup> Держархів Львівської обл. Ф. Р-221. Оп. 2. Спр. 1832. Арк. 47.

<sup>28</sup> На думку М. Худаши, первинним варіантом назви був *Гостобужь* – посесив від особової назви *Гостобудь*. Див.: *Худаши М., Демчук М.* Походження українських карпатських і прикарпатських назв населених пунктів (відантропонімі утворення). Київ, 1991. С. 78.

<sup>29</sup> Ойконім походить від особової назви *Серемачок*. Див.: *Худаши М.* Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (відапелятивні утворення). Львів, 2006. С. 301.

<sup>30</sup> Ойконім походить від особової назви *Холой*. Див.: *Яцій В.* Топонімія Радехівського району... С. 210.

<sup>31</sup> Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування існуючих назв сільських рад і населених пунктів Львівської області : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 18 лип. 1946 р. // ВВР УРСР. 1947. № 9–10. С. 9, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21.

<sup>32</sup> «Виселок «Бармури» Вілько-Мазовецької с/ради походить від назвиська селянина Бармура, який першим оселився в цій місцевості – українець». Див.: Держархів Львівської обл. Ф. Р-221. Оп. 2. Спр. 1832. Арк. 59.

<sup>33</sup> Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування існуючих назв сільських рад і населених пунктів Львівської області : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 18 лип. 1946 р. // ВВР УРСР. 1947. № 9–10. С. 19.

новувалися Колонії<sup>34</sup>, Вільки та Вульки<sup>35</sup>, Парцеляни і Парцеляції<sup>36</sup>, Фільварки<sup>37</sup> та інші назви<sup>38</sup>. Частина цих ойконімів асоціювалася не

<sup>34</sup> Хутір Біла Колонія (Біло-Крем'янська с. р. Мгр) → Підгайний, х. Горбків Колонія (Горбківська с. р. Скс) → Малі Горбки, х. Колонія (Верблянська с. р. Бск) → Гайовий, х. Колонія (Воле-Любинська с. р. Крк) → Люблінський, х. Колонія (Гаївська с. р. Внн) → Садки, х. Колонія (Глібовицька с. р. Прм) → Джерельна, х. Колонія (Дев'ятирська с. р. РвР) → Підгірний, х. Колонія (Деревнянська с. р. Вмс) → Ялинівка, х. Колонія (Добрянницька с. р. Прм) → Рудківка, х. Колонія (Думицько-Замківська с. р. Мгр) → Придорожний, х. Колонія (Жорницька с. р. ІвФ) → Присілок, х. Колонія (Кізлівська с. р. Нвм) → Думниця, х. Колонія (Коросненська с. р. Прм) → Підлісся, х. Колонія (Мокротинська с. р. Жвк) → Відродження, х. Колонія (Підсоснівська с. р. Ббр) → Новоселівка, х. Колонія (Плугівська с. р. Злч) → Лани, х. Колонія (Побужанська с. р. Бск) → Підлісний, х. Колонія (Риківська с. р. Злч) → Березівка, х. Колонія (Суходільська с. р. Ббр) → Широкопілля, х. Колонія (Яблунівська с. р. Бск) → Рокитний, х. Колонія (Грибовицька с. р. Лвв) → Вербівка, х. Колонія Кут (Погориськівська с. р. Мгр) → Кутовий, х. Переспа Колонія (Переспівська с. р. Скс) → Мала Переспа, х. Скоморохи Колонія (Скоморохівська с. р. Скс) → Ново-Скоморохи. *Див.*: Там само. С. 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20.

<sup>35</sup> Хутір Вілька Кунинська (Хитрейківська с. р. Жвк) → Волиця, с. Вілька Мазовецька (РвР) → Волиця, х. Вілька Поторицька (Поторицька с. р. Скс) → Великий, х. Вілька Сушенська (Половська с. р. Рдх) → Млинівка, х. Вулька Гори (Сихівська с. р. Внн) → Горішний, х. Вулька Діл (Сихівська с. р. Внн) → Долинівка, х. Вулька Друга (Чишківська с. р. Внн) → Бережани, х. Вулька Коз'я (Вінничківська с. р. Внн) → Волиця, х. Вулька Перша (Чишківська с. р. Внн) → Волиця, х. Вулька Третя (Чишківська с. р. Внн) → Соснівка. *Див.*: Там само. С. 10, 11, 19, 20.

<sup>36</sup> Хутір Парцеляни (Поморянська с-щина р. Пмр) → Надільний, х. Парцеляція (Бартатівська с. р. Грд) → Наділ, х. Парцеляція (Басівська с. р. Скн) → Березівка, х. Парцеляція (Великоглібовицька с. р. Ббр) → Зелений Гай, х. Парцеляція (Вовчухівська с. р. Грд) → Майдани, х. Парцеляція (Вороцівська с. р. ІвФ) → Надільний, х. Парцеляція (Глинянська с. р. Скн) → Вапняки, х. Парцеляція (Долинянська с. р. Грд) → Білоглинівка, х. Парцеляція (Жовтанецька с. р. Клк) → Ставники, х. Парцеляція (Краснянська с. р. Крс) → Підлісся, х. Парцеляція (Липовецька с. р. Прм) → Загірок, х. Парцеляція (Мужиловичівська с. р. Явр) → Верховина, х. Парцеляція (Пустомитівська с. р. Скн) → Піщанка, х. Парцеляція (Сокольницька с. р. Скн) → Степовий, х. Парцеляція (Старобродівська с. р. Брд) → Підберезний. *Див.*: Там само. С. 8, 9, 11, 12, 13, 14, 17, 18, 20, 21.

<sup>37</sup> Хутір Фільварк (Адамівська с. р. Бск) → Заводський, х. Фільварки (Магерівська с-щина р. Мгр) → Долинка, с. Фільварки Великі (Брд) → Підгородне, с. Фільварки (Злч) → Підгородне, с. Фільварки Малі (Брд) → Малосілка. *Див.*: Там само. С. 9, 12, 15.

<sup>38</sup> Хутір Груд (Волсвинська с. р. Вмс) → Городківка, с. Зимна Відка (Лвв) → Холодноводківка, х. Кемпа (Забавська с. р. Рдх) → Табірний, х. Ксьондзики (Пониковицька с. р. Пнк) → Підгайці, с. Лончки (Лвв) → Прилуки, с. Морги (Грд) → Довжанка, с. Новий Яжів (Явр) → Новий Яр, х. Підляски (Шклівська с. р. Явр) → Підлісний, х. Солтиси (Незнанівська с. р.

просто з польською присутністю, а й з давнім суспільно-політичним устроєм (як і назви сіл Білка Королівська (→ Нижня Білка; Нвя), Білка Шляхетська (→ Верхня Білка; Нвя) та хутора Шляхта (→ Гайовий; Липниківська с. р. Мгр)<sup>39</sup>). Окремо відзначимо найменування, похідні від архаїзмів і регіоналізмів, що, ймовірно, теж були потрактовані як польський «спадок»<sup>40</sup>.

Заміні підлягали відтопонімні<sup>41</sup> та відетнонімні<sup>42</sup> ойконіми. Припускаємо, що назва с. Берлін (походить від антропоніма *Берла*<sup>43</sup>), а також найменування Жидатичі, Жидовичі, Ляшки і Ляшків, утворені від давніх імен *Жид (Жидята)*<sup>44</sup> та *Ляшко*<sup>45</sup>, могли сприйматися як похід-

КмБ) → Залісся, х. Солтиси (Сілецька с. р. Вмс) → Новий, х. Солтиси (Смолинська с. р. Нмр) → Шевченка, х. Солтиси (Старичівська с. р. Явр) → Терешківка, х. Штандарівка (Милятичівська с. р. Скн) → Знам'янка. *Див.*: Там само. С. 10, 11, 13, 14, 16, 18, 19, 20, 21.

<sup>39</sup> Там само. С. 15, 16.

<sup>40</sup> Хутір Бліх (*бліх* – білильня; Зашківська с. р. Лвв) → Млинівка, х. Демня (*демня* – залізоплавильна піч; Дунаївська с. р. Пмр) → Курний, х. Салаші (*салаш* – курінь; Домашівська с. р. РвР) → Діброва. *Див.*: Там само. С. 14, 17, 19; *Худащ М.* Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (відапелятивні... С. 25, 70, 225.

<sup>41</sup> Хутір Америка (Ванівська с. р. Вмс) → Великий, с. Белзець (Олс) → Гончарівка, х. Варшава (Красівська с. р. Щрц) → Смереки, х. Варшавка (Конюшківська с. р. Брд) → Криничний, х. Варшавка (Клекотівська с. р. Брд) → Лани. *Див.*: Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування існуючих назв сільських рад і населених пунктів Львівської області : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 18 лип. 1946 р. // ВВР УРСР. 1947. № 9–10. С. 9, 10, 17, 20.

<sup>42</sup> Село Волохи (Пнк) → Підгір'я, с. Лани Польські (КмБ) → Прибужани, с. Ляцке Велике (Злч) → Червоне, х. Малі Волохи (Підгорянська с. р. Пнк) → Кам'яна Гора, с. Пруси (Нвя) → Ямпіль, с. Прусинів (РвР) → Низи, с. Угорці (Пмр) → Підгір'я, х. Хорвацьке (Зіболківська с. р. Клк) → Дружний, с. Чехи (Пнк) → Лугове, х. Шведи (Семірівська с. р. Крк) → Піднагачів, х. Шлензаци (Грабівська с. р. Бск) → Лужанка. *Див.*: Там само. С. 9, 12, 13, 14, 16, 18, 19.

<sup>43</sup> Село Берлін (Брд) → Хмільове. Особова назва *Берла* – похідне суфіксальне утворення на *-ла* від вихідного *Беръ*, що, у свою чергу, виникло внаслідок усічення імен-комполітів з препозитивним компонентом *Бер(и)* – типу *Берислав*. *Див.*: Там само. С. 9; *Худащ М.* Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (утворення... С. 262–263.

<sup>44</sup> Село Жидатичі (Лвв) → Гамаліївка, с. Жидовичі (Прм) → Розсохи. *Див.*: Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування існуючих назв сільських рад і населених пунктів Львівської області : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 18 лип. 1946 р. // ВВР УРСР. 1947. № 9–10. С. 14, 17; *Чучка П.* Слов'янські особові імена українців... С. 186, 187.

<sup>45</sup> Село Ляшки Королівські (Глн) → Заставне, с. Ляшки Муровані (Лвв) → Муроване, с. Ляшків (Лпт) → Березівка, с. Ляшки (Явр) → Глинець. *Див.*: Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування існуючих назв сільських рад і населених пунктів Львівської області : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 18 лип. 1946 р. // ВВР УРСР. 1947. № 9–10.

*Продовж. див. на наст. стор.—>*

ні від топоніма *Берлін* і від етнонімів із пейоративним відтінком. До речі, це були далеко не єдині поселення Львівщини, назви яких змінили в 1946 р. з огляду на асоціативно-негативне забарвлення і через немілозвучність<sup>46</sup>.

Окремо слід вказати на перейменування 2-х поселень із назвою Село (с. Село (Кулявська с. р.) → Волиця, х. Село (Любельська с. р.) → Новоселівка) і 4-х із назвою Заріка (х. Заріка (Боровська с. р.) → Вуглярка, х. Заріка (Бутинська с. р.) → Долинівка, х. Заріка (Пристанська с. р.) → Круглик, Заріка (х. Боянецька с. р.) → Старосілля) у Великомоствіському районі<sup>47</sup>. Ймовірно, це було зроблено з метою позбутися повторів (тому одне з двох сіл із назвою Селисько (в Яворівському районі) перейменовували на Оселю)<sup>48</sup>, або для того, щоб уникнути дублювання топонімів і денотатів (тому хутір Хутір Свидницької сільради Краковецького району став Благодатним)<sup>49</sup>.

Причини перейменування ще кількох поселень Львівщини не вдалося достеменно встановити<sup>50</sup>.

Згідно з Указом від 18 липня 1946 р. чимало ойконімів в області зазнали незначних трансформацій. Перш за все йшлося про заміну місцями супровідного (атрибутивного) компонента (прикметника) та опорного компонента (географічного терміна) у складених найменуваннях<sup>51</sup> (до кампанії прикметник у таких назвах на Львівщині часто зна-

---

С. 10, 14, 15, 21; Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (утворення...). С. 220.

<sup>46</sup> Хутір Голоти (Коропецька с. р. Пмр) → Золотий Потік, х. Жбадин (Тучапська с. р. Грд) → Молошки, х. Жлоби (Кривчицька с. р. Внн) → Подолянський, с. Кадлубиська (Пнк) → Лучківці, с. Пархач (Вмс) → Межириччя, х. Пердуни (Залузька с. р. Явр) → Долина, х. Псарі (Подусільнянська с. р. Пмр) → Залісний, с. Риків (Злч) → Поляни, х. Скажениця (Жуківська с. р. Пмр) → Роздоріжний, х. Скопці (Двірецька с. р. Вмс) → Смолярня, х. Хами (Крехівська с. р. Жвк) → Крута Долина, с. Цунів (ІвФ) → Заверещиця, х. Шахрайка (Ванівська с. р. Вмс) → Карпівка. *Див.*: Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування існуючих назв сільських рад і населених пунктів Львівської області : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 18 лип. 1946 р. // ВВР УРСР. 1947. № 9–10. С. 10, 11, 12, 18, 21.

<sup>47</sup> Там само. С. 9, 10.

<sup>48</sup> Там само. С. 21.

<sup>49</sup> Там само. С. 13.

<sup>50</sup> Хутір Колк (Холоївська с. р. Рдх) → Вербівка, с. Рата (РвР) → Підгородне, х. Солісок (Пристанська с. р. Вмс) → Залісок, с. Унів (Прм) → Міжгір'я. На думку мовознавця Д. Бучка, мотивом перейменування Унева було розташування в селі Унівського монастиря, однієї з найдавніших обителів в Україні. *Див.*: Там само. С. 10, 17, 19; *Бучко Д.* Післявоєнне впорядкування назв населених пунктів... С. 228.

<sup>51</sup> Село Витків Новий (Рдх) → Новий Витків, с. Витків Старий (Рдх) → Старий Витків, с. Глібовичі Великі (Ббр) → Великі Глібовичі, с. Грибовичі



ходився у постпозиції відносно географічного терміна, що притаманно польській традиції назовництва поселень). Низка складених ойконімів була замінена простими (за рахунок вилучення одного з компонентів)<sup>52</sup>

Великі (Лвв) → Великі Грибовичі, с. Грибовичі Малі (Лвв) → Малі Грибовичі, х. Грушка Велика (Зубово-Мостівська с. р. КмБ) → Велика Грушка, х. Грушка Мала (Зубово-Мостівська с. р. КмБ) → Мала Грушка, х. Гута Зелена (Потелицька с. р. РвР) → Зелена Гута, х. Долини Великі (Потелицька с. р. РвР) → Великі Долини, х. Долини Малі (Потелицька с. р. РвР) → Малі Долини, с. Дорошів Великий (Клк) → Великий Дорошів, с. Дорошів Малий (Клк) → Малий Дорошів, с. Збоїська Нові (Лвв) → Нові Збоїща, с. Збоїська Старі (Лвв) → Старі Збоїща, х. Калинка Велика (Керницька с. р. Грд) → Велика Калинка, х. Калинка Мала (Керницька с. р. Грд) → Мала Калинка, с. Кам'янка Нова (Мгр) → Нова Кам'янка, с. Колодно Велике (КмБ) → Велике Колодне, с. Кривчичі Великі (Внн) → Великі Кривчичі, с. Кривчичі Малі (Внн) → Малі Кривчичі, с. Ланки Малі (Ббр) → Малі Ланки, х. Лодина Нова (Ямненська с. р. Нвм) → Нова Лодина, с. Любинь Великий (Грд) → Великий Любинь, с. Любинь Малий (Грд) → Малий Любинь, с. Майдан Старий (Лпт) → Старий Майдан, х. Макари Великі (Салашівська с. р. Нмр) → Великі Макари, х. Макари Малі (Салашівська с. р. Нмр) → Малі Макари, с. Милятин Новий (Нвм) → Новий Милятин, с. Милятин Старий (Нвм) → Старий Милятин, х. Передмістя Велике (Потелицька с. р. РвР) → Велике Передмістя, х. Передмістя Мале (Потелицька с. р. РвР) → Мале Передмістя, с. Передремихи Великі (Клк) → Великі Передремихи, х. Переліски Великі (Заболотецька с. р. Пнк) → Великі Переліски, х. Переліски Малі (Заболотецька с. р. Пнк) → Малі Переліски, с. Підліски Малі (Лвв) → Малі Підліски, х. Увин Новий (Увинська с. р. Лпт) → Новий Увин. *Див.*: Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування існуючих назв сільських рад і населених пунктів Львівської області : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 18 лип. 1946 р. // ВВР УРСР. 1947. № 9–10. С. 8, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 18, 19.

<sup>52</sup> Село Бірки Домініканські (Лвв) → Бірки, х. Буди Хилецькі (Стінківська с. р. Крс) → Буда, с. Вілька Роснівська (Крк) → Роснівка, х. Волиця Радванецька (Радванцівська с. р. Рдх) → Волиця, х. Германівка Мала (Ріпнівська с. р. Нвм) → Малий, с. Глібовичі Свірські (Прм) → Глібовичі, х. Голе Мале (Голо-Равська с. р. РвР) → Малий, с. Голоско-Велике (Лвв) → Голосківка, с. Гута Полонична (Бск) → Гута, с. Гутисько Олеське (Олс) → Гутище, х. Гутисько-Літовиське (Літовищенська с. р. Пнк) → Гутище, х. Гутисько-Пеняцька (Пеняківська с. р. Пнк) → Гута, х. Дації-Тумусі (Суховольська с. р. Пдк) → Дації, х. Дебрі Пруси (Салашівська с. р. Нмр) → Дебрі, х. Деревляни Деревина (Йосипівська с. р. Олс) → Деревина, с. Зимна Вода (Лвв) → Водяне, х. Корінцево Хутір (Поморянська с-щина р. Пмр) → Корінцевий, х. Лани Німецькі (Прибужанівська с. р. КмБ) → Лани, х. Леопольдин Великий (Хлівчанська с. р. РвР) → Великий, х. Ляцке Мале (Ляцківська с. р. Злч) → Малий, х. Мазарня Бербеків (Полоничнянська с. р. КмБ) → Мазарня, с. Поріче-Любинське (Грд) → Поріччя, с. Поріччя Янівське (ІвФ) → Поріччя, х. Руда за Бугом (Рудо-Сілецька с. р. КмБ) → Руда, с. Руденко Ляцке (Лпт) → Руденко, с. Рясно-Польське (Лвв) → Рясне, х. Сіньки Луг (Золочівська с. р. Злч) → Луговий, с. Сілець Бенків (КмБ) → Сілець, с. Угерці-Незабитівські (Грд) → Незабитівка, х. Чучмани Гумніські

*Продовж. див. на наст. стор. —>*

і складними<sup>53</sup>. Нарешті, незначних трансформацій зазнали прийменникові конструкції<sup>54</sup>, а також ойконіми з формантами *-иськ-о*, *-иськ-а*, *-еськ-а* (їх замінили на *-ищ-е*<sup>55</sup>; ймовірно, з метою «українізувати» подібні назви).

Важливо зауважити, що насправді в середині 1940-х років було перейменовано значно більше населених пунктів Львівської області, аніж зафіксовано в Указі від 18 липня 1946 р. На підставі аналізу міжвоєнних польських карт регіону і довідника адміністративного устрою 1947 р.<sup>56</sup> вдалося виявити ще 54 таких ойконіми. За способом перейменування їх усіх (за поодинокими винятками) можемо розділити на 3 групи:

---

(Гумніська с. р. Бск) → Чучмани, х. Чучмани Заболотні (Верблянська с. р. Бск) → Заболотне, с. Язениця Руська (КмБ) → Ясениця. *Див.*: Там само. С. 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19.

<sup>53</sup> Село Кам'янка Гола (Мгр) → Голокам'янка, хутори Кам'янсько-Новівської с. р. Мгр: Кам'янка Буди → Будокам'янка, Кам'янка Криве → Кривокам'янка, Кам'янка Пильце → Пильнокам'янка. *Див.*: Там само. С. 15.

<sup>54</sup> Хутір В Лісі (Журавницька с. р. Нвя) → Лісний, х. За Горбом (Водниківська с. р. Ббр) → Загорбний, х. За Горою (Ясенівська с. р. Пнк) → Загірний, х. За Корчмою (Ясенівська с. р. Пнк) → Закорчмений, х. За Ліском (Великогібовицька с. р. Ббр) → Залісний, х. За Потокком (Журавницька с. р. Нвя) → Запоточний, х. За Ставом (Мшанська с. р. ІвФ) → Заставний, х. За Церквою (Колтівська с. р. Олс) → Зацерквин, х. На Горах (Гринівська с. р. Ббр) → Горішний, х. На Горі (Водниківська с. р. Ббр) → Нагірний, х. На Границі (Вільховецька с. р. Ббр) → Межовий, х. На Закутках (Стрільківська с. р. Ббр) → Закутки, х. На Зорі (Потелицька с. р. РвР) → Зоряний, х. На Корчунку (Селиська с. р. Ббр) → Корчунка, х. На Кривулі (Брюховицька с. р. Прм) → Кривулі, х. На Куті (Цеперівська с. р. Нвя) → Накутний, х. Над Потокком (Цеперівська с. р. Нвя) → Надпоточний, х. Під Бучиною (Колтівська с. р. Олс) → Підбучний, х. Під Гутою (Полоничнянська с. р. КмБ) → Підгутний, х. Під Дубиною (Великогібовицька с. р. Ббр) → Піддубний, х. Під Манаєвом (Кругівська с. р. Олс) → Підманаївський. Одному поселенню з прийменниковою конструкцією в назві присвоїли повністю нове найменування: х. За Селом (Глинецька с. р. Явр) → Вербівка. *Див.*: Там само. С. 8, 12, 13, 16-17, 18, 19, 21.

<sup>55</sup> Хутір Вежеська (Корсівська с. р. Брд) → Вежище, с. Гутисько (Ббр) → Гутище, х. Гутисько (Ражнівська с. р. Брд) → Гутище, х. Гутисько (Фійнянська с. р. Жвк) → Гутище, х. Гутисько (Глуховецька с. р. Щрц) → Гутище, с. Гутисько-Бродська (Пнк) → Гутище-Брідське, х. Двориська (Яструбичівська с. р. Рдх) → Дворище, х. Корчмисько (Смільнівська с. р. Брд) → Корчмище, с. Літовисько (Пнк) → Літовище, х. Раковиська (Холоївська с. р. Рдх) → Раковище. *Див.*: Там само. С. 8, 9, 11, 18, 19, 20.

<sup>56</sup> Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ... С. 323–350.

1) утворені на основі заміни місцями опорного й атрибутивного компонентів<sup>57</sup>;

2) на базі заміни складених і прийменникових конструкцій простими ойконімами<sup>58</sup>;

3) внаслідок заміни окремих літер у назвах.

В останньому випадку ойконіми могли зберегти своє значення<sup>59</sup> або набути цілком нове<sup>60</sup>. Окремі найменування в новому вигляді складно піддаються однозначним тлумаченням – можливо, вони виникли через одрук<sup>61</sup>.

<sup>57</sup> Olszanica Wielka → с. Велика Вільшаниця (Крс), Olszanka Mała → с. Мала Вільшанка (Крс), Nahorce Małe → с. Малі Нагірці (Нвм), Przedrzy-michy Małe → с. Малі Передримихи (Блищиводська с. р. Клк), Podliski Wielkie → с. Великі Підліски (Нвя), Poluchów Wielki → с. Великий Полюхів (Глн), Poluchów Mały → с. Малий Полюхів (Прм), Jaruczów Stary → с. Старий Яричів (Нвя). *Див.*: Там само. С. 328, 333, 334, 339, 340, 342.

<sup>58</sup> Kolonia Kertyna → х. Кертинів (Добростанівська с. р. ІвФ), Lubeszka Wołochowa → с. Любешка (Ббр), Monastyrzek Brodzki → с. Монастирок (Брд), Nowosiółki Liskie → с. Новосілки (Нвм), Pod Marańcową → х. Маранцова (Білецька с. р. Пмр), Ruda Turyniecka → х. Руда (Туринківська с. р. Вмс), Ruda Wgóblaczynska → х. Руда (Вороблячинська с. р. Нмр), Ulicko Zarębane → х. Зарубани (Улицько-Середкевичівська с. р. Нмр), Zalesie-Lasowiki → х. Залісся (Черницька с. р. Пдж). *Див.*: Там само. С. 323, 325, 327, 331, 338, 339, 343.

<sup>59</sup> Chomeczki → х. Хомичі (Молошковичівська с. р. Явр), Czystki → с. Чишків (Олс), Grobla → х. Гребелька (Оселівська с. р. Явр), Lasy → х. Лісок (Улицько-Середкевичівська с. р. Нмр), Pogorzelsko → с. Погорисько (Мгр), Sośninka → х. Сосни (Суховольська Пдж), Stesy (Stecy) → х. Степа (Вороблячинська с. р. Нмр), Wołczuchy → с. Вовчухів (Грд), Żugawka → с. Жирівка (Скн). *Див.*: Там само. С. 328, 338, 339, 341, 343, 348, 350.

<sup>60</sup> Chrestyk → х. Хрестини (Кулявська с. р. Вмс), Działki → х. Яцьки (Гійченська с. р. РвР), Gnojnice → с. Глиниці (Крк), Hogany → х. Орани (Пониквянська с. р. Пнк), Młynowce (Młynowiec) → х. Малинівка (Міжгірська с. р. Прм), Natrunki → х. Наумки (Домашівська с. р. РвР), Pańcyszyny → х. Пальчишини (Лавриківська с. р. Мгр), Pukasy (Puszkary) → х. Покоси (Улицько-Середкевичівська с. р. Нмр), Przystawałki → х. Переставки (Утішківська с. р. Крс), Rehdorf (Sarnówka) → х. Серпівка (Туринківська с. р. Вмс), Tarłówka → х. Тернівка (Дунаївська с. р. Пмр), Wojciechowice → с. Утіховичі (Прм), Zawętyki → Завірюки (Волицька с. р. РвР). *Див.*: Там само. С. 326, 327, 333, 334, 337, 339, 342, 343, 344, 345.

<sup>61</sup> Cytula → х. Питуля (Кунинська с. р. Жвк), Grabowa → х. Грубове (Побіцька с. р. Олс), Mazarnia Karańska → х. Мазарня-Коравська (Незнанівська с. р. КмБ), Młyny → х. Лемени (Вінничківська с. р. Внн), Per-wiatycze → с. Перев'ятичі (Скс), Pieńki → х. Пленьки (Розважівська с. р. Олс), Podrzesna → х. Підрісне (Карачинівська с. р. ІвФ), Rozworzany → с. Розваряни (Глн), Styborówka → с. Стибирівка (Пдж), Sufraganka → х. Шуфраченко (Сердицька с. р. Щрц), Sulimy → х. Стрини (Липницька с. р. Мгр), Szajnogi (Szajnohy) → с. Шийноги (Рдх), Szalaszka (Salaszka) → х. Сталашка (Боратинська с. р. Пдж). *Див.*: Там само. С. 327, 328, 329, 331, 332, 337, 341, 342, 343, 347, 349.

Поза рамками цих 3-х груп ойконімів опинилися змінені назви 2-х хуторів: одна була калькою старого найменування (Josefówka → Йосипівка (Кудирявецька с. р. Нвм)), інша не мала з попередньою назвою жодного зв'язку (Ksawerówka → Романівка (Тартаківська Друга с. р. Скс))<sup>62</sup>.

Що стосується причин проведення в середині 1940-х років масової кампанії перейменувань, то вони, на жаль, достеменно невідомі. Припускаємо, що на таке рішення керівництва УРСР могли вплинути успіхи Червоної армії на фінальному етапі німецько-радянської війни, яка завершилася розгромом гітлерівських військ. Це призвело до злету «радянського патріотизму», підтриманого на державному рівні. Одним із наслідків цього пориву (вже після масових реномінацій) стала кампанія «боротьби з безрідними космополітами», що проголошувала у т. ч. пріоритет всього вітчизняного над іноземним<sup>63</sup>. Одним із «фронтів» цієї «боротьби» був і топонімічний. Тут «воювали» з ойконімами, похідними від імен монархів і знатних осіб<sup>64</sup>.

Повертаючись до перейменувань на Львівщині в 1946 р., зауважимо, що тут основні зусилля були спрямовані на заміну ойконімів німецького і польського походження назвами на базі власне української

<sup>62</sup> Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ... С. 339, 348.

<sup>63</sup> Кампанія розпочалася 18 квітня 1947 р. – у цей день керівником Управління агітації та пропаганди ЦК ВКП(б) Г. Александровим та його першим заступником П. Федосєєвим був складений секретний «План заходів щодо пропаганди серед населення ідей радянського патріотизму». Документ, який проголошував боротьбу з почуттям «низкопоклонства перед капиталистическим Западом, перед современной буржуазной культурой [...] у отдельных граждан СССР», був представлений секретареві ЦК ВКП(б) А. Жданову. Одну з ключових ролей у проведенні кампанії відіграв також редактор відділу пропаганди газети «Правда» Д. Шепілов, який 11 серпня 1947 р. опублікував у ній статтю під назвою «Радянський патріотизм», де розвинув програмні положення «Плану». *Див.*: Сталин и космополитизм. 1945–1953. Документы Агитпропа ЦК / под общ. ред. акад. А. Яковлева; сост. Д. Наджафов, З. Белоусова. Москва, 2005. С. 110–116; *Шепілов Д.* Советский патриотизм // Правда. 11 августа 1947 года. С. 2–3.

<sup>64</sup> На початку квітня 1949 р. Д. Шепілов (на той момент – керівник Відділу агітації та пропаганди ЦК ВКП(б)), разом із сином А. Жданова Юрієм (завідувачем сектору науки Агитпропу) підготували доповідну записку на ім'я секретаря ЦК ВКП(б) Г. Маленкова щодо порядку перейменування та присвоєння нових назв природних географічних об'єктів у СРСР, де вказали, «что за это важное дело не отвечает ни одна организация». В результаті проведеної Агитпропом перевірки «выяснилось, что в географической номенклатуре естественных объектов СССР наблюдается беспорядок и запущенность, [здесь] сохранилось много иностранных названий, данных в честь королей, принцев, маркизов и купцов». *Див.*: Сталин и космополитизм... С. 359–361.

лексики<sup>65</sup>. Додамо, що німецька і польська мова в суспільному сприйнятті на той час були не просто іноземними. Пам'ять про нацистську окупацію і авторитарний режим у міжвоєнній Польській республіці цілком могла сформувати серед жителів Львівщини негативне відношення у т. ч. й до названих мов. Цим, на нашу думку, і скористалося республіканське керівництво – демонтаж польського і німецького спадку в ойконімії був свого роду актом ідеологічної боротьби із символами недалекого минулого, з якими асоціювалися «нацистський» і «буржуазно-поміщицький» режими (національний гніт, репресії тощо). На західноукраїнських землях, де населення було все ще нелояльним до нової влади, подібні практики мали сприяти утвердженню нової радянської дійсності (що й бачимо по кількості перейменованих поселень у цих областях, зокрема у Львівській і Волинській, див. вище).

Окрім причин, важливо також встановити, на кого опиралося обласне керівництво у веденні кампанії. Іншими словами, хто безпосередньо займався відбором ойконімів для заміни і пропонував нові? Відповідь на це питання дають 2 архівні справи, що зберігаються у фонді Львівської облдержадміністрації (Ф. Р-221) Державного архіву Львівської області<sup>66</sup>. Одна з них (спр. 1773) містить списки населених пунктів Львівщини, що укладені у формі таблиць за районами (всередині кожної таблиці – за радами). В окремій рубриці машинописним або рукописним способом зазначені пропозиції щодо перейменувань. В іншій справі (№ 1832) зібрані документи різнопланового характеру. Нас цікавлять листи-звернення голів райвиконкомів Львівщини до обласного виконавчого комітету з власними варіантами реномінацій поселень у підконтрольних районах. Часто причини необхідності перейменувань роз'яснені в цих листах через тлумачення назв – тих, що слід замінити, і тих, які райвиконком пропонував присвоїти<sup>67</sup>. Листи укладені у фор-

<sup>65</sup> Д. Бучко виокремив 4 категорії топонімів, які в середині 1940-х рр. «було вирішено перейменувати» (чужомовні, відетнонімі, топоніми з образливою принизливою семантикою, а також незрозумілі назви). З цим твердженням вченого погоджуємося лише частково. Малоімовірно, що існувало спеціальне розпорядження щодо заміни 2-х останніх категорій назв. На нашу думку, в таких випадках нові найменування присвоювалися принагідно. Саме тому на Львівщині досі існують села з назвами Бовдури (в 1946 р. Брд) та Погорільці (в 1946 р. Глн). Див.: Бучко Д. Післявоєнне впорядкування назв населених пунктів... С. 227.

<sup>66</sup> Держархів Львівської обл. Ф. Р-221. Оп. 2. Спр. 1773, 75 арк. (Списки сільрад та населених пунктів Львівської області, 1945 р.); Спр. 1832. 155 арк.

<sup>67</sup> У Поморянському районі станом на 1946 р. щонайменше 2 нові назви вже були присвоєні. Йдеться про села Віцинь і Подусільну (з 11 липня 1946 р. – Прм), які «за вказівками Облвиконкому в 1945 році перейменовали» на Смереківку і Залісне. Однак, в Указі від 18 липня вказана лише реномінація Віциня. Про це село голова місцевого райвиконкому Ткаченко написав так: «Перейменовано в Смереківку з наявності соснового лісу який з 3-х сторін



мі записок і таблиць<sup>68</sup>, машинописним і рукописним способом<sup>69</sup>. Лише частина з них датована<sup>70</sup> і підписана головами та/або секретарями райвиконкомів<sup>71</sup>.

У своїх тлумаченнях назв поселень чиновники апелювали до місцевих переказів<sup>72</sup> (поширеними були версії про походження ойконімів від

---

оточує села [...] слово сосна в данній місцевості називається смерека»; «на місцевім наріччі чи (!) діалекті слово сосна неживається». *Див.*: Там само. Арк. 54, 55; Про зміни меж Бобркського, Бродівського, Буського, Золочівського, Куликівського, Лопатинського, Львівського, Олеського, Перемишлянського, Підкамінського і Пониковицького районів Львівської області : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 11 лип. 1946 р. // ВВР УРСР. 1947. № 9–10. С. 6–7.

<sup>68</sup> Окремо відзначимо пропозиції, що надійшли з Яворівського району. На половині аркуша, датованому 21 травня 1946 р., місцеве керівництво, окрім варіантів для перейменувань, подало мікротопоніми й гідроніми в ряді поселень, назви яких планувалося змінити. У Львові з кожного такого переліку на свій розсуд обрали назви для присвоєння їх населеним пунктам (наприклад, с. Ляшки і х. Людвина (Рогізнянська с. р.) перейменовували на честь річок Глинець і Щад). *Див.*: Держархів Львівської обл. Ф. Р-221. Оп. 2. Спр. 1832. Арк. 44.

<sup>69</sup> Машинопис: Брд, Бск, Грд, Злч, Клк, Крс, Лвв, Лпт, Пмр, Прм, Рдх, Скн, Щрц, Явр (серед них таблиці: Грд, Злч, Лвв, Рдх, Скн, Щрц, Явр). *Див.*: Там само. Арк. 11, 15–16, 17, 25–25зв., 44, 46–46зв., 47, 48, 49, 51–52, 54, 64, 65, 66–67, 74–75, 76–78. Рукопис: Бск, Вмс, Внн, Глн, Грд, Злч, ІвФ, КмБ, Клк, Лвв, Лпт, Мгр, Нмл, Нвя, Пмр, Прм, РвР, Рдх, Скн, Явр. *Див.*: Там само. Арк. 19, 20, 33, 43, 45, 55–56, 59–60зв., 62, 63, 68–69зв., 70–70зв., 71–72.

<sup>70</sup> Листи датовані квітнем – 14 (Явр) і 23 (Грд) числом, травнем – 4 (Лвв), 5 (Бск), 7 (Крс), 8 (Клк), 10 (Лпт), 11 (Брд), 17 (Пмр), 18 (Злч), 20 (Внн, Мгр, РвР), 21 (Лвв, Явр), 25 (Лпт), 27 (Прм, Явр) і 29 (Грд) числом, а також 10 червня (Прм) 1946 р. *Див.*: Там само. Арк. 11, 16, 17, 19, 25, 43, 44, 45, 47, 48, 52, 54, 55, 60зв., 62, 63, 64, 65, 70зв., 72, 76.

<sup>71</sup> Підпис голови: Лвв, Лпт, Прм, РвР, Явр. *Див.*: Там само. Арк. 16, 60зв., 63, 65, 72. Підпис секретаря: Брд, Бск, Внн, Грд, Мгр, Рдх, Явр. Там само. Арк. 11, 17, 19, 43, 44, 45, 49. Підпис голови і секретаря: Грд, Злч, Клк, Крс, Лпт, Пмр, Скн, Щрц, Явр. Там само. Арк. 25зв., 46зв., 47, 48, 52, 54, 56, 64, 67, 75, 78. Невідоме прізвище: Лвв. Там само. Арк. 62. Невідомий підпис: Прм. Там само. Арк. 70зв.

<sup>72</sup> Про х. Салаші (Домашівська с. р. РвР), перейменованій на Діброву: «в XVI сторіччі, коли татари нападали на Україну монастир перевели в глибокі хлівчанецькі ліса куди тікало і населення, будували [...] не хати, а шалаші»; про с. Жидатичі (Лвв), яке стало Гамаліївкою: «від одного селянина Гамалія, який підняв селян на боротьбу з татарами»; про с. Пруси (Нвя), що стало Ямполем: «колонія із воєнно-полонених прусаків, взятих в бою під Грунвельдом і оселених на Ямполі біля Каменополя»; про с. Вільку Мазовецьку (РвР), що стала Волицею: «назвисько «Вілька» – вільна, а «Мазовецька» походить від того, що тягнеться смуга особового ґрунту (місцеві називають «терен») від В. Мазовецької до Варшави, так оповідає місцеве населення». *Див.*: Там само. Арк. 15, 59, 60, 68.

прізвищ поміщиків чи першопоселенців) та «історичних документів»<sup>73</sup>. Можливо, укладати листи головам райвиконкомів допомагали очільники сільрад чи місцеві освітяни.

Аналіз відкинутих пропозицій дозволяє виокремити низку їх різновидів. Перш за все йшлося про відапелятивні найменування, мотивовані назвами порід дерев і кущів, множинними поняттями лісового покриву<sup>74</sup>. Ойконіми походили також від понять для означення ландшафтно-рельєфних особливостей місцевості<sup>75</sup>, гід-

<sup>73</sup> Про с. Прусинів (РвР), перейменоване на Низи: «має свою назву по документам при церкві Пруйзенів, а взято від того, що колись прибули в ту місцевість німці-прусаки котрі займалися заготівлею лісоматеріалу і стали там оселятись». *Див.*: Там само. Арк. 60.

<sup>74</sup> Хутір Баджеги (Лісівська с. р. Явр) → Соснівка, х. Батиїв (Кустинська с. р. Лпт) → Грушівка або Яблунівка (перейменовано на Грушки), х. Броніславівка (Плугівська с. р. Злч) → Ліснівське, с. Брюховичі (Лвв) → Соснівка, х. Вигін (Двірецька с. р. Вмс) → Корчунок, х. Волиця Радванецька (Радванцівська с. р. Рдх) → Узлісся, х. Вулька Коз'я (Вінничківська с. р. Внн) → Яблунівка, х. Вулька Перша (Чишківська с. р. Внн) → Лісничівка («[хутір] розположений в лісу»), х. Галасі (Замочківська с. р. Жвк) → Калинівка, х. Гартфельд (Речичанська с. р. ІвФ) → Садки, х. Германівка (Великоколоднлянська с. р. Клк) → Березівка, с. Голоско Велике (Лвв) → Дубівка, х. Грабська (Любешківська с. р. Ббр) → Вільхівка, с. Дорнфельд (Щрц) → Садки, с. Жидовичі (Прм) → Яблунівка, с. Заріка (Двірецька с. р. Вмс) → Зелений Гай, с. Збоїська Старі (Лвв) → Вишнівка, с. Зіболки (Клк) → Дубівці, х. Івашково (Заліська с. р. Злч) → Вільшана, х. Колонія (Добрянницька с. р. Прм) → Вишник або Вишники, х. Колонія (Зимно-Відківська с. р. Лвв) → Березівка, х. Колонія (Риківська с. р. Злч) → Березів[ка?] або Вишиньки, х. Ксьондзи (Вілько-Мазовецька с. р. РвР) → Вільшанка або Садки, х. Людвін (Вінничківська с. р. Внн) → Ліски, с. Ляцьке (Злч) → Зелена Діброва, с. Ляшки Королівські (Глн) → Ліски, х. Мазурчина (Мало-Ланківська с. р. Ббр) → Соснівка, х. На Досейнах (Гутиська с. р. Ббр) → Діброва, х. Осова (Туринківська с. р. Вмс) → Дубина, с. Рясна-Руська (Лвв) → Вербівка, с. Село (Двірецька с. р. Вмс) → Вишнівка, с. Сілець Бенків (КмБ) → Зелений Гай, х. Сіньки-Луг (Бенівська с. р. Злч) → Вербівка, х. Скоморохи Колонія (Скоморохська с. р. Скс) → Садки, х. Сороки (Замочківська с. р. Жвк) → Березина, с. Сороки Львівські (Лвв) → Діброва, х. Унтервальден (Альфредівська с. р. Глн) → Яблунівка, х. Феліксівка (Спаська с. р. Нвм) → Лісне, х. Фердинанівка (Ставчанська с. р. Скн) → Ліски, х. Юзефин (Михайлівська с. р. РвР) → Соснівка, с. Язениця Руська (КмБ) → Соснівка. *Див.*: Там само. Спр. 1773. Арк. 10, 15, 19, 19зв., 34, 36зв., 41, 42, 43, 43зв., 44, 46, 47, 47зв., 48зв., 49зв., 52, 53, 53зв., 58зв., 61, 64, 67, 68зв., 70, 72; Спр. 1832. Арк. 15, 16, 19, 44, 47, 52, 59, 60зв., 62, 63, 64, 66, 70, 71, 75.

<sup>75</sup> Село Бірки Янівські (Лвв) → Розділля, х. Жлоби (Кривчицька с. р. Внн) → Поділ, х. Заріка (Бутинська с. р. Вмс) → Широка Долина, х. Казимирівка (Підлипецька с. р. Злч) → Степний, х. Людвіна (Рогізлянська с. р. Явр) → Гірний, х. На Горах (Гринівська с. р. Ббр) → Зеленогір'я, х. Парцеляція (Бартатівська с. р. Грд) → Поділки, х. Фалькенштайн (Сороківська с. р. Щрц) → Гірка, х. Шкаляндрина (Великоглібовицька с. р. Ббр) → Ясна Поляна.

*Продовж. див. на наст. стор. —>*

рооб'єктів і узбереж<sup>76</sup>, земельних угідь<sup>77</sup>, містили вказівку на присутні в поселенні інфраструктурні та інші значущі об'єкти<sup>78</sup>. Назва могла характеризувати населений пункт – його форму, час появи і стан жител<sup>79</sup>, місцеві ґрунти<sup>80</sup>, ступінь озеленення<sup>81</sup> і навіть присутній запах<sup>82</sup>; також розташування поселення, в т. ч. відносно гідрооб'єктів, лісів, шляхів, державних кордонів, форм рельєфу тощо<sup>83</sup>.

*Див.:* Там само. Спр. 1773. Арк. 19, 36, 41, 43, 45, 53, 72зв., 73зв.; Спр. 1832. Арк. 15, 25зв., 74, 47.

<sup>76</sup> Хутір Буртгаль (Галичанівська с. р. Грд) → Джерельня, х. Вулька Друга (Чишківська с. р. Внн) → Бережнівка («такий розположений над берегом потоку»), с. Кимир (Прм) → Білобережне, х. Псари (Подусільнянська с. р. Пмр) → Криничний («розташований де є криниці /источники/»), х. Фелікса (Витків-Старівська с. р. Рдх) → Стави. *Див.:* Там само. Спр. 1773. Арк. 43зв., 45, 61; Спр. 1832. Арк. 19, 45, 54, 56, 68.

<sup>77</sup> Хутір Гелетії (Пиратинська с. р. Мгр) → Лани, х. Колонія (Дев'ятирська с. р. РвР) → Лани, х. Фелісівка (Стрептівська с. р. Нвм) → Польовий. *Див.:* Там само. Спр. 1773. Арк. 56, 58зв., 67; Спр. 1832. Арк. 43.

<sup>78</sup> Хутір Белз (Свірзька с. р. Ббр) → Майдан («місце зборів єврейського населення розташоване в центрі села Свірж»), х. Кемпа (Забавська с. р. Рдх) → Табір (перейменовано на Табірний), с. Лончки (Лвв) → Санаторне, х. Райхенбах (Красівська с. р. Щрц) → Вапнярка, с. Рата (РвР) → Заводське («на терені с/р розташовані заводи – лісопильний, спиртовий, водяний млин»), с. Рясна-Польська (Лвв) → Залізничне. *Див.:* Там само. Спр. 1773. Арк. 19, 19зв., 53зв., 68, 72; Спр. 1832. Арк. 15, 33, 60, 62, 70зв., 74.

<sup>79</sup> Хутір Колонія (Підсоснівська с. р. Ббр) → Нове Село, х. Мозберг (Підлубська с. р. Явр) → Погоріле, с. Прусинів (РвР) → Довге, х. Фелісівка (Спаська с. р. Нвм) → Халупки. *Див.:* Там само. Спр. 1773. Арк. 37, 73зв.; Спр. 1832. Арк. 44, 60, 68зв., 71.

<sup>80</sup> Село Брухналь (Явр) → Пісківка, с. Вілька Мазовецька (РвР) → Піщанка, Піщани або Піщанка, с. Жидовичі (Прм) → Камінька, с. Конопниця (Лвв) → Мокре, х. Осткова (Корчинська с. р. Рдх) → Пісковий, х. Парцеляція (Долинянська с. р. Грд) → Білоглинне або Біла Глина (перейменовано на Білоглинівку). *Див.:* Там само. Спр. 1773. Арк. 30, 45, 67; Спр. 1832. Арк. 16, 25, 45, 46, 49, 59, 65, 71.

<sup>81</sup> Хутір Парцеляція (Пустомитівська с. р. Скн) → Зелене, х. Шинів (Дмитровичівська с. р. Внн) → Зелений. *Див.:* Там само. Спр. 1773. Арк. 43, 71зв.

<sup>82</sup> Хутір Буртгаль (Галичанівська с. р. Грд) → Пахучий. *Див.:* Там само. Спр. 1832. Арк. 25, 46.

<sup>83</sup> Хутір Айзенген (Дев'ятирська с. р. РвР) → Прикордонне, х. Айнзідель (Сердицька с. р. Щрц) → Придорожне, х. Амрози (Монастироцька с. р. Злч) → Високе, с. Білка Королівська (Нвя) → Білка Долішня, с. Білка Шляхетська (Нвя) → Білка Горішня («по річці Полтва одне вижче, друге нижче»), с. Бірки Домініканські (Лвв) → Міжгір'я або Межигір'я, х. Боб'ятин (Боб'ятинська с. р. Скс) → Дальний, х. Буди-Хилецькі (Стінківська с. р. Крс) → Підгір'я, х. Вейсманівка (Завидовичівська с. р. Грд) → Залісне, х. Ветрикуші (Кулявська с. р. Вмс) → Завишня, х. Горбків Колонія (Горбківська с. р. Скс) → Залісне, х. Джинджирівка (Сілецька с. р. Вмс) → Підпарне, с. Жи-

2 запропонованих варіанти мали емоційне забарвлення<sup>84</sup>.

Що ж до відтопонімних найменувань, то частина з них була мотивована астіонімами і комонімами (назвами міст і сіл, як правило сусідніх)<sup>85</sup>, частина – мікротопонімами (назвами навколишніх урочищ, лісів, полів, лук, сіножатей тощо)<sup>86</sup>.

довичі (Прм) → Підкамінна, х. Журі (Полянська с. р. Жвк) → Міжгір'я, х. Зафоса (Желехівська с. р. Нвм) → Зарічна, х. Кам'янка Пільце (Кам'янсько-Новівська с. р. Мгр) → Зарічка, х. Коньба (Дернівська с. р. КМБ) → Заріччя, с. Кореличі (Прм) → Загір'я, х. Мале Голе (Голе-Равська с. р. РвР) → Задолина або Задолинний, х. Миці (Кореличівська с. р. Прм) → Міжлісся, х. Парцеляція (Велико-Підліська с. р. Нвя) → Загір'я, х. Парцеляція (Липовецька с. р. Прм) → Задолина, х. Парцеляція (Липовецька с. р. Прм) → Залучне, х. Паці (Воле-Висоцька с. р. Жвк) → Підлісне, х. Перемилки (Смереківська с. р. Клк) → Підгір'я, х. Переспа Колонія (Переспівська с. р. Скс) → Придорожне, х. Підбатиїв (Ляшківська с. р. Лпт) → Підліски, х. Погиблиця (Перемишлянська м. р. Прм) → Низово, с. Подусільна (Прм) → Залісне, х. Раковище (Холоївська с. р. Рдх) → Заболотне, х. Унтерберг (Вінниківська м. р. Внн) → Підгір'я, х. Феліксівка (Витків-Старівська с. р. Рдх) → Прилужжя, с. Фільварки Великі (Брд) → Пригородок, с. Фільварки Малі (Брд) → Пригородок, с. Холоїв (Рдх) → Подорожне, х. Шенталь (Карачинівська с. р. ІвФ) → Придорожне, х. Юзефин (Михайлівська с. р. РвР) → Заозерний, х. Ясна (Коросненська с. р. Прм) → Підлісся або Підгайок. *Див.*: Там само. Спр. 1773. Арк. 19, 39зв., 41зв., 42, 43, 45, 46, 46зв., 48, 49, 51зв., 52зв., 53, 58, 59, 61зв., 67, 67зв., 68, 68зв., 70, 72зв.; Спр. 1832. Арк. 15, 25, 43, 45, 46, 49, 52, 54, 55, 59зв., 60зв., 63, 64, 65, 68зв., 70.

<sup>84</sup> Хутір Айнзідель (Сердицька с. р.) → Хороше, х. Ернсдорф (Ланівська с. р. Ббр) → Веселий, х. Страшне (Віжомлянська с. р. Явр) → Веселе. *Див.*: Там само. Спр. 1773. Арк. 36зв.; Спр. 1832. Арк. 74, 77.

<sup>85</sup> Хутір Бургталь (Галичанівська с. р. Грд) → Городок Малий («назва [...] колонії від слова город по німецьки бург, тому що лежить біля Городка (райцентра). Городок (райцентр) за княжих часів звали Городок Сільний [...]». Добре було б сю назву Городок Сільний відновити, а Бургталь звати Городок Малий»), х. Воля Холоївська (Бабичівська с. р. Рдх) → Воля Бабицька, х. Вулька Перша (Чишківська с. р.) → Вілька Чишківська, х. Колонія (Гаївська с. р. Внн) → Гаї Нові, х. Колонія (Дев'ятирська с. р. РвР) → Дев'ятир Новий, х. Колонія (Побужанська с. р. Бск) → Побужани Нові, х. Колонія (Риківська с. р. Злч) → Риків Новий, с. Ляшки Королівські (Глн) → Ляшки Глинянські, х. Парцеляція (Глинянська с. р. Скн) → Глинна Нова, х. Парцеляція (Долинянська с. р. Грд) → Долиняни Малі, х. Парцеляція (Пустомитівська с. р. Скн) → Пустомити Нові, х. Парцеляція (Сокольницька с. р. Скн) → Сокольники Нові, х. Шляхта (Липниківська с. р. Мгр) → Липник. *Див.*: Там само. Арк. 43, 68, 69, 69зв.

<sup>86</sup> Село Воля-Гамулецька (Лвв) → Середне («від гори Середня»), х. Вулька Друга (Чишківська с. р. Внн) → Вілька Копанівська, х. Вулька Третя (Чишківська с. р. Внн) → Вілька Коп'ятинська, с. Глібовичі Свірські (Прм) → Мологово, х. Горалі (Воле-Глинська с. р. Крк) → Городок, х. Двір (Добрянська с. р. Грд) → Золота Гора, х. Заріка (Боянецька с. р. Вмс) → Старе

*Продовж. див. на наст. стор. —>*

Кілька варіантів апелювали до «давніх назв» самих поселень<sup>87</sup>.

Походили запропоновані ойконіми також від імен<sup>88</sup> і прізвищ (у цьому випадку йшлося як про видатних осіб<sup>89</sup>, так і про місцевих жителів)<sup>90</sup>.

Серед ойконімів з ідеологічним забарвленням присутні назви, що уславлювали символи комуністичного режиму, або ж апелювали до патріотичних почуттів<sup>91</sup>. Кілька найменувань

---

Село, с. Зимна Вода (Лвв) → Басівка («належить до Басівського лісництва, якій названий по прізвищу поміщика Басівський»; «належить до лісництва, Басіковський поміщик, його ліс»), х. Кальтвассер (Зимно-Відківська с. р. Лвв) → Конопнище, х. Парцеляція (Мужилівичівська с. р. Явр) → Куликівка, х. Пердуни (Залузька с. р. Явр) → Королин, х. Солтиси (Старичівська с. р. Явр) → Лозина або Лозине, х. Тирбіж (Лопушнисянська с. р. Ббр) → Снігірив, с. Угерці-Незабитівські (Грд) → Воля, х. Фелікса (Стрептівська с. р. Нвм) → Полове, х. Фелікса (Якимівська с. р. Нвм) → Яремова Гора, х. Фільварки (Магерівська с-щина р. Мгр) → Кобилки, с. Черлянське Передмістя (Грд) → Городище, х. Шлензаки (Грабівська с. р. Бск) → Острівський, х. Янчики (Іванківська с. р. Крк) → Ямпіль. *Див.*: Там само. Спр. 1773. Арк. 11, 19, 36зв., 41, 45зв., 50, 53зв., 73; Спр. 1832. Арк. 16, 25, 25зв., 33, 44, 46, 62, 68, 68зв., 69, 72.

<sup>87</sup> Село Брухналь (Явр) → Дукля («так як раніше носило назву»), м. Буськ (Бск) → Бузьк, х. Фердинандівка (Ставчанська с. р. Скн) → Старий Запуст («давня назва»), с. Язениця Польська (КмБ) → Язениця Руденська, с. Язениця Руська (КмБ) → Язениця Забужанська. *Див.*: Там само. Арк. 44, 68, 68зв., 69, 71.

<sup>88</sup> Хутір Артурівка (Старосільська с. р. Ббр) → Тарасівка, х. Бальбудова (Стоківська с. р. Ббр) → Іванівка, с. Бенів (Злч) → Павлівка, х. Валова (Сірниківська с. р. Ббр) → Богданівка, х. Дайтнарівка (Торгівська с. р. Пмр) → Богданівка, х. Казимирівка (Підлипецька с. р. Злч) → Іванів[ка?], с. Ляшки Муровані (Лвв) → Тарасівка, х. Парцеляція (Жовтанецька с. р. Клк) → Макарівка, с. Фільварки (Злч) → Петрівка. *Див.*: Там само. Спр. 1773. Арк. 13, 19, 37, 47зв., 52, 53зв., 64зв.; Спр. 1832. Арк. 15, 47, 52.

<sup>89</sup> Село Басівка (Скн) → Івано-Франківське, с. Білка Королівська (Нвя) → Ковпаківка, х. Германів (Германівська с. р. Нвя) → Шевченків, с. Годовиця (Скн) → Пушкінське, с. Милошевичі (Скн) → Шевченківське, с. Наварія (Скн) → Кіровське, с. Пархач (Вмс) → Шевченкове, х. Кам'янка Пільце (Кам'янсько-Новівська с. р. Мгр) → імені Франка, с. Пустомити (Скн) → Молотов або Молотовське, с. Риків (Злч) → Ворошилівка, х. Фільварки (Магерівська с-щина р. Мгр) → імені Шевченка, с. Ферліївка (Крс) → Івано-Франківка. *Див.*: Там само. Спр. 1773. Арк. 24, 33, 41зв., 59, 71; Спр. 1832. Арк. 20, 48, 52, 66, 67.

<sup>90</sup> Хутір Бернацька (Зіболківська с. р. Клк) → Бадзівка, х. Еренфельд (Блищиводська с. р. Клк) → Юркевичівка, х. Людвина (Рогізнянська с. р. Явр) → Гіраківка. *Див.*: Там само. Спр. 1773. Арк. 52; Спр. 1832. Арк. 47, 77.

<sup>91</sup> Село Білка Шляхетська (Нвя) → Першетравневе (!), х. Вілявче (Стоківська с. р. Ббр) → Українка, с. Зимна Відка (Лвв) → Жовтневе, х. Коло-



вшановували подвиг бійців Червоної армії у німецько-радянській війні<sup>92</sup>.

Нову назву могли конструювати на основі старої, вдаючись до методу калькування<sup>93</sup> або принципу подібності звучання<sup>94</sup>. Складену назву змінювали на складну чи просту<sup>95</sup>,

нія (Дев'ятирська с. р. РвР) → Нова Українка, х. Колонія (Яблунівська с. р. Бск) → Маївка, х. Криве (Кам'янсько-Новівська с. р. Мгр) → Першотравневий, с. Лани Польські (КмБ) → Лани Українські, х. Лінденау (Липовецька с. р. Крк) → Вільний, с. Оброшине (Скн) → Жовтневе, х. Парцеляція (Глинська с. р. Скн) → Червоний, х. Парцеляція (Сокольницька с. р. Скн) → Травневе, с. Свірж (Прм) → Українка, х. Село (Кулявська с. р. Вмс) → Воля, с. Семенівка (Скн) → Ново-Українка, х. Солтиси (Старичівська с. р. Явр) → Червоний, х. Шляхта (Липниківська с. р. Мгр) → Жовтневий. *Див.*: Там само. Спр. 1773. Арк. 15, 24, 37, 40, 41зв., 49, 50, 59, 61зв., 71, 71зв., 73зв.; Спр. 1832. Арк. 15, 20, 59зв., 66, 67.

<sup>92</sup> Хутір Кам'янка Криве (Кам'янсько-Новівська с. р. Мгр) → Братський, с. Костиїв (Лвв) → Червоноармійське, с. Милятичі (Скн) → Перемога, х. Пелині (Старичівська с. р. Явр) → Червоний Боєць, с. Пруси (Нвя) → Червоноармійське, с. Сокольники (Скн) → Червоноармійське. *Див.*: Там само. Спр. 1773. Арк. 19, 24, 53зв., 59; Спр. 1832. Арк. 15, 43, 67, 77.

<sup>93</sup> Хутір Антося (Комарівська с. р. Брд) → Антонівка, с. Жидовичі (або Жендовичі; Прм) → Рядовичі («якщо перевести слово женд на українськи – ряд»), с. Лончки (Лвв) → Лучки, с. Мацошин (Жвк) → Мачишин або Мачішин, с. Поріччя-Янівське (ІвФ) → Іванівське, х. Тартак (Сілецько-Беньківська с. р. КмБ) → Лісозавод, х. Теодорсгоф (Воле-Жовтанецька с. р. Клк) → Федірівка, с. Фійна (Жвк) → Хвойне. *Див.*: Там само. Спр. 1773. Арк. 12, 14, 39, 46, 46зв., 49зв., 52; Спр. 1832. Арк. 15, 65, 68зв.

<sup>94</sup> Село Вілька Поторицька (Скс) → Велика Поторицька, с. Вілька Роснівська (Крк) → Велика Роснівка, х. Гої (Порубівська с. р. Нмр) → Гаї, с. Жидовичі (Прм) → Житовичі, х. Зарище (> *згарище*; Глинська с. р. Жвк) → Заріччя, с. Коросно (Прм) → Користно, х. Круки (Язенице-Руська с. р. КмБ) → Крюки, х. Льопи (Яструбківська с. р. Щрц) → Лебедів або Лебедівка, х. Осткова (Корчинська с. р. Рдх) → Осикова, х. Усвашкова (Заліська с. р. Злч) → Івашкова. *Див.*: Там само. Спр. 1773. Арк. 16, 32, 46, 47, 49зв., 50, 57зв., 61, 68, 70, 72зв.; Спр. 1832. Арк. 70–70зв., 74; *Худащ М.* Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (відапелятивні...). С. 101.

<sup>95</sup> Хутір Великі Гори (Лозинська с. р. ІвФ) → Великогір'я, с. Волоське Село (Чемеринецька с. р. Пмр) → Волоське, х. Грабник Хутір (Малополіхівська с. р. Пмр) → Грабник, х. Диберний Хутір (Шпиколосівська с. р. Пмр) → Диберний, х. Коло Гостинця (Страдчівська с. р. ІвФ) → Гостинне, х. Колонія Кут (Погориськівська с. р. Мгр) → Кутове, х. Лісовий Посьолок (Оброшинська с. р. Скн) → Лісовий, х. Лісовий Хутір (Ремезівцівська с. р. Пмр) → Лісовий, х. Мазів Хутір (Якторівська с. р. Глн) → Мазів, х. Малі Гори (Лозинська с. р. ІвФ) → Малогір'я, х. Первинська Вулиця (Дмитрівська с. р. Рдх) → Первинська, х. Пригота Хутір (Угорцівська с. р. Пмр) → Пригота, х. Присаково Хутір (Чижівська с. р. Пмр) → Присаково, с. Торгів Село (Торгівська с. р. Пмр) → Торгів, с. Угорці Село (Угорцівська с. р. Пмр) → Угорці, х. Хомина

*Продовж. див. на наст. стор. —>*

або навпаки – просту перетворювали на складну чи дволексемну<sup>96</sup>.

Оцінюючи запропоновані і затвержені варіанти, можемо зробити висновок, що практично всі пропозиції ідеологічного характеру були відкинуті<sup>97</sup> (винятки: згадане вище с. Андріївка, х. Відродження, х. Вільний, с. Червоне). В цьому відношенні Львівська область значно відрзнялася від інших областей УРСР (особливо південних і східних)<sup>98</sup>. Натомість мотивовані апелятивами (і подекуди мікротопонімами) назви потрапили в текст Указу (хоча й не всі; чому одні ойконіми цього різновиду затвердили, а інші ні – невідомо). Як правило, нові найменування сіл і хуторів були доволі примітивними (на зразок Вербівки,

---

Хутір (Білецька с. р. Пмр) → Хомина, х. Хутір Запуст (Воле-Глиницька с. р. Крк) → Запуст, с. Чижів Село (Чижівська с. р. Пмр) → Чижів, х. Яблонів Хутір (Білківська с. р. Пмр) → Яблонів, х. Ясьове Шанове (Керницька с. р. Грд) → Шанове. *Див.*: Держархів Львівської обл. Ф. Р-221. Оп. 2. Спр. 1773. Арк. 44, 45зв., 48зв., 50, 56, 64, 64зв., 65, 68, 71.

<sup>96</sup> Село Деревня (Деревнянська с. р. Вмс) → Стара Деревня, с. Село (Двірецька с. р. Вмс) → Старе Село, х. Чорне (Великоглібовицька с. р. Ббр) → Чорнолісся. *Див.*: Там само. Арк. 36; Спр. 1832. Арк. 69.

<sup>97</sup> Зокрема, було проігноровано звернення голови Сокольніцького райвиконкому С. Медведєва. Він пропонував переназвати 8 сіл, які на його думку походили від прізвищ міфічних поміщиків і духовних осіб: Басівка («ім'я польського поміщика Басівський») → Івано-Франківське, Годовиця («в село приїжджав архієпископ на молебні – Годовиц») → Пушкінське, Милошевичі («ім'я польського поміщика Милошовичський») → Шевченківське, Наварія («ім'я польського поміщика – Навар») → Кіровське, Сокольніки («ім'я польського поміщика Сокольнік») → Червоноармійське, Милятичі («ім'я польського поміщика Милятичський») → Перемога; Оброшине («до села приїжджав архієпископ на відпочинок Оборощин») → Жовтневе, Семенівка («ім'я польського поміщика Семенівський») → Ново-Українка. *Див.*: Там само. Арк. 66, 67.

<sup>98</sup> Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ... С. 902, 912, 914, 915, 918, 935–936, 941–942, 951–952, 953, 954–955. В інших областях на заході України ідеологічно забарвлені назви також присвоювалися вкрай рідко. Чим був зумовлений такий компромісний підхід (заміна найменувань іноземного походження, ігнорування ідеологічно мотивованих пропозицій) – невідомо. Можливо, радянське керівництво боялося спровокувати радикальними реномінаціями обурення серед мешканців регіонів, де активно діяло антирадянське підпілля. Втім, вже у 1951 р., при перейменуванні сіл на приєднаних до Львівської області теренах Забужжя (див. вище), цього принципу назовництва перестали дотримуватися: Tuzków → Жовтневе, Siebieczów → Красносілля, Wałęż → Новоукраїнка, Uśmierz → Мирнівка, Opulsko → Перемога, Leszków → Першотравневе, Chorobów → Правда, Mianowice → Дружелюбівка, Żdźarynka → Трудолюбівка, Cieląż → Ланкове. *Див.*: Про утворення Забузького району в складі Львівської області: Указ Президії Верховної Ради УРСР від 10 лист. 1951 р. // ВВР УРСР. 1951. № 5. С. 6–7.

Горішнього чи Малого), оскільки походили від загальнозживаної лексики<sup>99</sup>. Часто назви дублювалися, оскільки голови райвиконкомів не узгоджували їх між собою, а у Львові на це не завжди звертали увагу (виняток – згадані вище Селиська). Однакові найменування траплялися навіть у межах одного району<sup>100</sup>.

Таким чином, у результаті масштабної кампанії перейменувань населених пунктів Української РСР, проведеної в 1944–1946 рр., змінилися назви майже 3-х тис. міст, селищ, сіл і хуторів по всій республіці. Кампанія була безпрецедентною – подібні заходи республіканського масштабу в СРСР ніколи не проводилися. У Львівській області на підставі Указу Президії Верховної Ради УРСР від 18 липня 1946 р. нові найменування отримали 314 сіл і хуторів. Ще 6 райцентрів Львівщини перейменовували двома роками раніше. Аналіз карт і довідкових матеріалів вказує на те, що нові назви присвоїли значно більшому числу населених пунктів області, аніж було згадано в Указах 1944 і 1946 рр. (ще 54). Таким чином, загальне число поселень Львівської області, факт перейменування яких вдалося встановити, складає 374.

Переліки ойконімів для заміни формувалися на підставі пропозицій, які надсилали до облвиконкому голови районних виконавчих комітетів упродовж квітня–червня 1946 р. Аналіз цих документів дозволяє виокремити 2 способи перейменування:

<sup>99</sup> Поруч із цим, на думку Д. Бучка, чимало новотворів були нетиповими або навіть абсолютно не властивими ойконімійній системі української мови і тому порушували усталені норми словотвору. До таких учений відніс назви, утворені від апелятивів-прикметників (як-от Зеленівка), субстантивовані прикметники (Великий, Вільний, Гайовий), а також утворення, в яких прикметники виступають препозитивними компонентами (Високо-Федорівка, Доброгір'я, Широкопілля). *Див.: Бучко Д. Післявоєнне впорядкування назв населених пунктів... С. 230.*

<sup>100</sup> Серед згаданих в Указі від 18 липня 1946 р. нових найменувань сіл і хуторів дублюються такі: Великий (3 найменування: Вмс, РвР, Скс), Вербівка (3: Лвв, Рдх, Явр), Волиця (6: Вмс, 2 у Внн, Жвк, РвР, Рдх), Гайовий (2: Бск і Мгр), Горішний (2: Ббр і Внн), Гута (2: Бск і Пнк), Гутище (6: Ббр, Брд, Жвк, Олс, Пнк, Щрц), Діброва (2: Клк і РвР), Долинівка (2: Вмс і Внн), Залісний (2: Ббр і Пмр), Йосипівка (3: Олс, Рдх, Скс), Іванівка (5: Ббр, Грд, 2 у Пмр, РвР), Іванівці (2: Грд і Крк), Лани (4: Брд, Злч, КмБ і Нвм), Лужки (2: Нвя і Рдх), Малий (3: Злч, Нвм, РвР), Межовий (2: Ббр і Пмр), Млинівка (2: Лвв і Рдх), Надільний (2: ІвФ і Пмр), Новоселівка (3: Ббр, Вмс, Грд), Новосілка (2 у КмБ), Підгайці (2: Пнк і Скн), Підгір'я (2: Пмр і Пнк), Підгородне (3: Брд, Злч, РвР), Підлісний (4: Бск, Глн, ІвФ, Явр), Підлісся (2: Крс і Прм), Піщанка (2: Лвв і Скн), Поріччя (2: Грд і ІвФ), Родниківка (2: Грд і Явр). *Див.: Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування існуючих назв сільських рад і населених пунктів Львівської області : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 18 лип. 1946 р. // ВВР УРСР. 1947. № 9–10. С. 8–21.*

1) нові назви конструювалися на основі існуючих методом калькування, заміни компонентів місцями, перетворення складених ойконімів у прості і навпаки тощо;

2) пропонувалися цілком нові найменування, ніяк не пов'язані з існуючими; як правило, вони були мотивовані апелюваннями (назвами форм рельєфу, порід дерев і т. д.), рідше – іменами та прізвищами (письменників, політичних діячів тощо), назвами сусідніх міст, сіл і урочищ.

Значна частина пропозицій, у т. ч. майже всі ідеологічно забарвлені найменування, була відкинута. З'ясовано, що реномінації на Львівщині торкнулися головним чином поселень, назви яких вказували на присутність в регіоні поляків і німців, а отже – мотивованих лексикою відповідних мов. перейменовувалися ойконіми, похідні від етронімів, зарубіжних топонімів і антропонімів, принагідно – немилозвучні назви. Усім їм присвоювали найменування на базі питомо українських слів. В результаті масових перейменувань ойконімія Львівської області, в якій відображалася етнічна строкатість регіону, значною мірою втратила свій колорит і змістове навантаження.

Поруч із цим, реномінації 1944–1946 рр. на Львівщині були значно менш радикальними, ніж, приміром, у південних і східних областях УРСР, де присвоєння нових найменувань часто здійснювалося шляхом глорифікації радянських символів (Первомайське, Червоний Жовтень), державних інститутів і організацій (Комсомольське, Червоноармійське), видатних політичних і військових діячів (Ленінське, Чапаєвка). Практично повна відсутність подібних практик у західноукраїнських областях була пов'язана із нелояльністю місцевого населення до радянської влади. Тому кампанія перейменувань у Львівській області провадилася методом українізації ойконімів іншомовного походження (перш за все, мотивованих лексикою польської мови, зважаючи на сильні антипольські настрої серед мешканців регіону). Компромісність такого підходу була компенсована масштабами реномінацій – Львівщина зайняла перше місце серед усіх областей УРСР за кількістю перейменованих у середині 40-х років XX ст. сіл і хуторів.

## REFERENCES

1. Androschuk, O. (2004). Pereimenuvannia ob'ektiv administratyvno-terytorialnoho podilu Krymu iak represyvnii ta propahandystskiyi zasib derzhavnoi polityky (druha polovyna XX stolittia) [Renaming of objects of the administrative-territorial division of Crimea as a repressive and propaganda tool of state policy (second half of the 20th century)]. *Krym v istorychnykh realiiakh Ukrainy : Materialy naukovoi konferentsii «Krym v istorychnykh realiiakh Ukrainy : Do 50 richchia vkhodzhennia Krymu do skladu URSR»* (pp. 317–334). Kyiv. [in

Ukrainian].

2. Buchko, D. (2013). Pisliavoienne vporiadkuvannia nazv naselenykh punktiv i yoho vplyv na oikonimiinu systemu Ukrainy [Post-war streamlining of the names of settlements and its influence on the oikonym system of Ukraine]. In Buchko, H. & Buchko, D. (Comps.). *Istorychna ta suchasna ukrainska onomastyka : Vybrani pratsi* (pp. 225–233). Chernivtsi. [in Ukrainian].

3. Chuchka, P. (2011). *Slovianski osobovi imena ukraintsv : istoryko-etymolohichnyi slovnyk* [Slavic personal names of Ukrainians : historical and etymological dictionary]. Uzhhorod. [in Ukrainian].

4. Homaniuk, M. (2017). Dekomunizatsiini modeli pereimenuvannia naselenykh punktiv Pivdnia Ukrainy (na prykladi Khersonskoi oblasti) [Decommunization models of renaming of settlements in Southern Ukraine (on example of Kherson Region)]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Heohrafichni nauky*, 6, 30–37. [in Ukrainian].

5. Hyrych, Ya. (2017). Pereimenuvannia mist Ukrainy u zviazku z protsesom dekomunizatsii (2015–2016 rr.) [Renaming of Ukrainian cities in connection with the process of decommunization (2015–2016)]. *Sotsium. Dokument. Komunikatsiia. Serii: Istorychni nauky*, 3, 95–101. [in Ukrainian].

6. Kasim, H. (2019). Pereimenuvannia v toponimii Odeschyny iak naslidok dekomunizatsii : rezultaty i problemy [Renaming of the toponyms of Odesa as a consequence of decommunization : results and problems]. *Slovianskyi zbirnyk*, 23, 7–17. [in Ukrainian].

7. Khudash, M. (2004). *Ukrainski karpatski i prykarpathski nazvy naselenykh punktiv (utvorennia vid vidapeliatyvnykh antroponimiv)* [Ukrainian Carpathian and Subcarpathian names of settlements (formations from appellative anthroponyms)]. Lviv. [in Ukrainian].

8. Khudash, M. (2006). *Ukrainski karpatski i prykarpathski nazvy naselenykh punktiv (vidapeliatyvni utvorennia)* [Ukrainian Carpathian and Subcarpathian names of settlements (appellative formations)]. Lviv. [in Ukrainian].

9. Khudash, M., Demchuk, M. (1991). *Pokhodzhennia ukrainskykh karpatskykh i prykarpathskykh nazv naselenykh punktiv (vidantroponimni utvorennia)* [The origin of Ukrainian Carpathian and Subcarpathian names of settlements (anthroponymic formations)]. Kyiv. [in Ukrainian].

10. Kravchenko, L. (2018). Pereimenuvannia suchasnykh ukrainskykh oikonimiv [Renaming of modern Ukrainian oikonyms]. *Ukrainske movoznavstvo*, 1, 135–151. [in Ukrainian].

11. Malanchuk, V. et al (Eds.). (1968). Lvivska oblast [Lviv Region]. In *Istoriia mist i sil URSS* [History of cities and villages of the Ukrainian SSR]. (Vol. 14). Kyiv. [in Ukrainian].

12. Popivskyi, M. (Ed.). (1947). *Ukrainska RSR. Administratyvno-terytorialnyi podil na 1 veresnia 1946 roku* [Ukrainian SSR. Administrative-territorial division on September 1, 1946]. Kyiv. [in Ukrainian].

13. Shulhan, O. (2017). *Oikonimiia Ukrainy XX stolittia (eko- ta sotsiolinhvistychni aspekty)* [Oikonyms of Ukraine of the 20th century (eco- and sociolinguistic aspects)]. (Candidate's thesis). Ternopilskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet im. Volodymyra Hnatiuka. Ternopil. [in Ukrainian].

14. Ukaz Prezhydii Verkhovnoi Rady Ukrainskoi RSR *Pro pereimenuvannia,*



*utochnennia ta vnesennia zmin v naimenuvannia deiakyykh mist, raionnykh tsestriv i raioniv Ukrainiskoi RSR vid 15 serp. 1944 r.* [Decree of the Presidium of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR on the renaming, clarification and amendment of the names of some cities, raion centers and raions of the Ukrainian SSR from August 15, 1944]. (1945). *VVR URSR*, 7–8, 9–12. [in Ukrainian].

15. Ukaz Prezydii Verkhovnoi Rady Ukrainiskoi RSR *Pro zberezhenia istorychnykh naimenuvan ta utochnennia i vporiadkuvannia isnuichykh nazv silskykh rad i naselenykh punktiv Lvivskoi oblasti vid 18 lyp. 1946 r.* [Decree of the Presidium of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR on the preservation of historical names and clarification and ordering of existing names of village councils and settlements of Lviv Region from July 18, 1946]. (1947). *VVR URSR*, 9–10, 8–21. [in Ukrainian].

16. Vysotska, M. (2021). Oikonimy na -ivk-a iak rezultat pereimenuvannia poselen [Oikonyms with affix -ivk-a as a result of renaming of settlements]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya: Filolohiia*, 1(45), 135–141. [in Ukrainian].

17. Yatsii, V. (2013). Toponimiia Radekhivskoho raionu Lvivskoi oblasti (materialy do istoriko-etymolohichnoho slovnyka oikonimiv Ukrainy) [Toponyms of Radekhiv District, Lviv Region (materials for the historical and etymological dictionary of oikonyms of Ukraine)]. In Karpenko, O. & Shulhach, V. (Eds.). *Studii z onomastyky ta etymolohii* (pp. 206–221). Kyiv. [in Ukrainian].

18. Law of Ukraine *On the condemnation of Communist and National Socialist (Nazi) totalitarian regimes in Ukraine and prohibition of propaganda of their symbols* from April 9, 2015, № 317-VIII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text> [in Ukrainian].

**Bohdan Smereka**

Candidate of Historical Sciences,  
Research Fellow at the Lviv Branch  
Mykhailo Hrushevsky Institute  
of Ukrainian Archaeography and Source Studies  
of National Academy of Sciences of Ukraine  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1287-5440>

## MASS RENAMING OF SETTLEMENTS OF LVIV REGION IN THE MID-1940s

**Abstract.** The objective of the work is to study (on example of Lviv Region) the large-scale campaign of the renaming of settlements of the Ukrainian SSR in 1944–1946, as a result of which the names of almost 3 thousand cities, towns, villages and hamlets were changed. The scientific novelty of the article consists in the introduction into scientific circulation of documents with proposals to rename settlements (including rejected ones). These materials are stored in the fond of the Lviv Regional State Administration in the State Archives of Lviv Region. **Methodology.** Given the interdisciplinary nature of the research, the article uses methods of both historical (historical-critical, comparative-historical, historical-

typological) and linguistic studies (textological, descriptive, comparative methods, etymological analysis). **The prospect of further research** consists in identifying and studying documents of the Region executive committees of Soviet Ukraine with draft decisions (including unimplemented ones) on renaming of settlements. Renamings had an important ideological significance, so the republican authorities often resorted to them. **Conclusions.** It was found that the names of 374 settlements of Lviv Region were changed as a result of the renaming campaign of 1944–1946 (320 names officially, another 54 – de facto). It was mainly about oikonyms, which indicated the presence of Poles and Germans in the region (in particular, motivated by the relevant anthroponyms). Settlements with unpleasant names were renamed, compound oikonyms also underwent changes. Lists of settlements for renaming were formed on the basis of proposals sent to the Lviv Regional Executive Committee by the heads of raion executive committees. Among the rejected proposals, there are also ideological options. The main goal of the campaign was to «Ukrainize» oikonyms motivated by vocabulary of foreign origin. New names were often common (such as Verbivka or Ivanivka) or those that violated the established norms of word formation of the Ukrainian language (Vysoko-Fedorivka, Zelenivka). In addition, they could be duplicated even within the same district.

**Key words:** Lviv Region; Ukrainian Soviet Socialist Republic; oikonyms; re-naming.